

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

WAT NA HET SECUNDAIR ONDERWIJS?

Najaar 2017

WAT NA HET SECUNDAIR ONDERWIJS?

Najaar 2017

Inhoud

TIPS VOOR EEN DOORDACHTE STUDIE- OF BEROEPSKEUZE	6
EFFICIËNTER NAAR DE STUDIE-INFORMATIEDAGEN (SID-INS)	9
Je wil verder studeren maar je weet nog van niets	10
Je wil verder studeren en je hebt verschillende stappen ondernomen	12
Je wil verder studeren en je bent al zeker van je studiekeuze	13
ONDERWIJSKIEZER.BE HELPT JE KIEZEN	14
Info over alle studiemogelijkheden	14
SCHEMA 'WAT NA HET SECUNDAIR ONDERWIJS?'	16
Hoger onderwijs in Vlaanderen	16
Andere mogelijkheden	17
RAAK WEGWIJS IN HET HOGER ONDERWIJS	18
Volg een professionele bachelor	18
Na je professionele bachelor	18
Volg een academische bachelor	18
Na je academische bachelor	18
Doctoren?	18
Naar het Hoger beroepsonderwijs (hbo5)	19
TOELATINGSVOORWAARDEN	20
Voor hbo5	20
Voor bachelor	20
Voor master	20
Lerarenopleiding	20
Flexibele leertrajecten	21
Open Universiteit (afstandsonderwijs volwassenen)	21
VEEL GEBRUIKTE WOORDEN EN TERMEN IN HET HOGER ONDERWIJS	22
TOELATINGSPROEVEN EN INSTAPTOETSEN	24
Instaptoets lerarenopleiding	24
Toelatingsexamen arts en tandarts	24
Inschrijven bij kunstopleidingen	24
Columbus	25
Ijkingstoets wetenschappen en technologie	25
ADRESSENLIJST - STANDHOUDERS OP SID-IN	26
Universiteiten en hogescholen	26
Samenwerkingsverbanden hbo5	31
Uniformberoepen	36

HANDIG OM WETEN	37
Wat is leerkrediet?	37
Studietoelage hoger onderwijs aanvragen	38
Studeren met een functiebeperking	38
VERDER STUDEREN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS	39
Secundair-na-secundair (Se-n-Se)	39
Vorbereidend jaar hoger onderwijs	39
Specialisatiejaren derde graad voor beroepssecundair onderwijs	39
Secundair volwassenenonderwijs	40
Deeltijds leren en werken	40
Leer op school en werkvloer (proefproject 'Duaal leren')	40
OPLEIDINGEN TOT UNIFORMBEROEPEN	41
Aan de slag bij politie	41
Aan de slag bij luchtvaart	41
Aan de slag bij brandweer	42
Aan de slag bij defensie	42
KERKELIJK HOGER ONDERWIJS	43
Rooms-Katholieke godsdienst	43
Protestantse godsdienst	43
SYNTRA-OPLEIDINGEN VOLGEN	44
EXAMENS AFLEGGEN VIA EXAMENCOMMISSIE	45
IN HET BUITENLAND STUDEREN OF STAGE LOPEN	46
INFO OVER JE TOEKOMSTIGE JOB OP ONDERWIJSKIEZER.BE	49
CLB HELPT JE VERDER BIJ STUDIE- OF BEROEPSKEUZE	50
OVERZICHT VAN BEROEPSSECTOREN	52
KOM MEER TE WETEN OVER DE SPRONG NAAR DE ARBEIDSMARKT (VDAB) ...	69

Kiezen en beslissen? Dat doe je zo!

Tips voor een doordachte studie- of beroepskeuze

Binnenkort heb je je diploma secundair onderwijs op zak. Proficiat! Je zal een belangrijke keuze moeten maken: verder studeren of gaan werken. Gezien het ruime aanbod aan mogelijkheden, is het in de praktijk niet gemakkelijk kiezen. Er komt veel denkwerk bij kijken en je zal zelf acties moeten ondernemen. Het feit dat je deze brochure aan het lezen bent, is zeker al een goede start!

We willen jou graag een aantal belangrijke tips meegeven over het maken van een doordachte studie- of beroepskeuze. Je mag deze tips als cruciale 'acties' in jouw dynamisch keuzeprocess beschouwen die niet noodzakelijk chronologisch zijn, maar in elkaar kunnen overvloeien en elkaar kunnen beïnvloeden.

Neem en gebruik je tijd

Voor het maken van een studie- of beroepskeuze die bij je past ga je uiteraard niet over één nacht ijs: denk goed na en neem de nodige tijd! Het is normaal dat er spanning en onzekerheid in de lucht hangt. Bekijk het rustig en ga met mensen praten die je wegwijs kunnen maken.

Ken jezelf

Het is van belang een opleiding of beroep te kiezen dat volledig bij jou past. Om deze keuze te maken, is het belangrijk om jezelf goed te kennen. Onderstaande vragen kunnen je hierbij helpen. De antwoorden erop kan je vinden door zelfreflectie en aftoetsing met anderen.

» Wie ben ik?

Wat zijn jouw belangrijkste persoonlijkheidskenmerken en waarden? Wat boeit je persoonlijk, geeft je energie en motiveert je? Hoe sta je tegenover 'leren' en hoe pak je dit voor jezelf praktisch aan? Hoe zien familieleden en vrienden je als persoon?

» Wat kan ik?

Hoe goed ben je in jouw schoolvakken en welke doe je ook graag? Waar ben je sterk in buiten de schoolmuren, op basis van jouw hobby's, tijdelijke jobs, ervaringen uit je naaste omgeving? Welke talenten heb je volgens jouw familieleden en vrienden?

» Wat wil ik?

Wat wil je precies doen later? Met welke activiteiten wil je dagelijks bezig zijn? Welke opleiding of beroep past écht bij jouw interesses? Wat zijn jouw dromen voor de toekomst? Wat vinden familieleden en vrienden daarvan?

Om je te helpen met deze vragen, bestaan er **(gratis) tools** op Onderwijskiezer.be en Vdab.be (zie pagina's 14 en 69).

Verken het aanbod

Kiezen gaat beter als je zeer goed vertrouwd bent met het aanbod:

- » **Algemeen aanbod:** verschillende mogelijkheden (zie structuur op pagina 16 en 17), soorten contracten, flexibele trajecten (voltijds of deeltijds, dag-, avond- of afstandsonderwijs), beroepssectoren (zie vanaf pagina 52) ...
- » **Specifiek aanbod:** opleidingen en afstudeer-richtingen, details over opleidingsonderdelen, eventuele toelatingsvoorwaarden of –proeven, soorten onderwijsinstellingen en hun regio's, mogelijke (knelpunt)beroepen ...

Hoe kom je aan informatie over het aanbod?

- » **Via jouw school, leraren en CLB**

Je kan in de eerste plaats terecht bij jouw school en leraren. Zij hebben de taak om je te informeren en te begeleiden in jouw studie- of beroepskeuzeproces, ondersteund door het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB). Je kan rechtstreeks hulp vragen bij het CLB. Hoe? Dat lees je op pagina 50.

- » **Via oud-leerlingen van jouw school en beroepsbeoefenaars**

Vraag raad aan oud-leerlingen van jouw school en beroepsbeoefenaars over de sterke en zwakke punten van jouw vooropleiding, hun ervaringen met hoger onderwijs en hoe het er nu écht aan toegaat op hun job. Veel scholen organiseren zelf een infomoment.

- » **Via websites**

Surf naar Onderwijskiezer.be voor gedetailleerde en overzichtelijke informatie over regelgeving, opleidingen en beroepsmogelijkheden. Hoe dat allemaal in zijn werk gaat, lees je op pagina 14. Je vindt er ook de websites van de onderwijsinstellingen (voor details rond opleidingen) of van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB) en jobsites (voor details beroepen).

- » **Via brochures**

De meeste onderwijsinstellingen brengen programmabrochures uit met alle details van hun

opleidingen. VDAB beschikt over allerhande info m.b.t. de arbeidsmarkt.

- » **Via de Studie-Informatiedagen (SID-ins)**

In alle Vlaamse provincies worden deze Studie-Informatiedagen georganiseerd. Je kan er terecht voor informatie over alle Vlaamse onderwijsinstellingen en enkele beroepssectoren. Meer details over de SID-in staan op pagina 9 of op Sidin.be. Deze brochure is een perfecte voorbereiding voor je bezoek aan de SID-in. Je kan tijdens je bezoek gebruik maken van de checklists achteraan in deze brochure en vanaf pagina 26 kom je te weten welke standhouders op de beurs staan.

- » **Via openlesdagen**

Gedurende het hele academiejaar organiseren verschillende hogescholen en universiteiten openlesdagen. Op deze dagen neem je plaats in de klas tussen de studenten en volg je de echte onderwijsactiviteiten zoals lessen, labo's en practica, groepswerken ... Nadien kan je vrijblijvend info verzamelen over opleidingen en studeren. Openlesdagen zijn volledig gratis, maar vooraf inschrijven is wel verplicht. Sommige opleidingen voorzien zelfs openlesdagen op maat.

- » **Via info-evenementen**

Onderwijsinstellingen organiseren zelf verschillende evenementen, zoals opendeurdagen, infodagen ... Je mag er vragen stellen aan studietrajectbegeleiders en docenten over de opleidingen en mogelijke beroepen en zelfs cursussen inkijken.

- » **Via specifieke begeleiding**

Studieadviseurs van hogescholen en universiteiten kunnen je helpen met studiekeuzebegeleiding en algemene info. Bij (studie) trajectbegeleiders kan je dan weer terecht voor detailinfo over de opleidingen en bespreking van trajecten en begeleidingsmaatregelen. Bij VDAB zijn er consultants die je helpen met allerlei vragen rond beroepsuitoefening.

Maak een weloverwogen keuze

Doordacht kiezen kan je enkel als je een duidelijk zicht hebt op jouw mogelijkheden binnen het aanbod en op wat je zelf belangrijk vindt. Bespreek jouw keuze(s) met anderen, maar jij bent degene die uiteindelijk de eindbeslissing neemt! De **keuze waar je volledig achter staat**, zal je later trouwens de motivatie geven om er echt voor te gaan.

Bij het kiezen ga je eerst de diverse mogelijkheden

wikken en wegen en dan de knoop doorhakken. **Als je moeilijk kan kiezen**, kan je jouw interesses afwegen tegen elkaar via criteria die je zelf belangrijk vindt.

Gebruik hiervoor bijvoorbeeld **'Explorer'** of het **keuzerooster** van Onderwijskiezer.be. Ter controle van jouw eindkeuze kan je je deze vragen stellen: ben ik zeker? Waarom kies ik hiervoor? Maakt dit me gelukkig?

Bereid je goed voor op jouw keuze

Als je een definitieve keuze hebt gemaakt, kan je je informeren over de inschrijvingsvoorwaarden van jouw gekozen opleiding bij de onderwijsinstelling of over de vacatures van jouw gekozen beroep bij VDAB, jobsites en werkgevers.

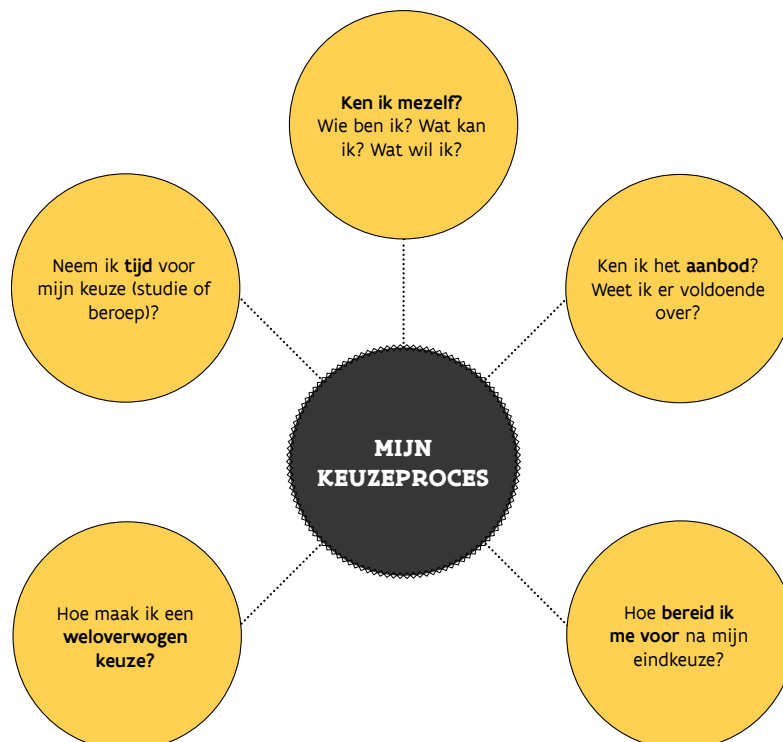
Uiteraard bereid je je best goed voor op jouw gekozen opleiding of beroep:

» In veel onderwijsinstellingen worden

onthaalactiviteiten georganiseerd voor nieuwe studenten.

- » Er bestaan tools om te peilen naar jouw startcompetenties en voorkennis (via zelftests). Je kan bijvoorbeeld ook je vaardigheden aanscherpen, deelnemen aan oprissingscursussen...
- » Bij VDAB helpen ze je graag met vacatures en sollicitatietips.

Schema van mijn keuzeproces

Efficiënter naar de SID-in

STEL JEZELF DE VOLGENDE VRAGEN

- » Wil ik verder studeren?
- » Wil ik studeren en/of werken in het buitenland?
- » Wil ik meteen gaan werken?

Heb je op één van bovenstaande vragen 'ja' geantwoord? **Breng dan zeker een bezoek aan een SID-in!**

Data en locaties

- » **SID-in Vlaams-Brabant en BHG**
11, 12 en 13 januari 2018
Brabantthal
Brabantlaan 1
3001 Leuven
- » **SID-in Oost-Vlaanderen**
18, 19 en 20 januari 2018
Flanders Expo (Hal 8)
Maaltekouter 1
9051 Gent
- » **SID-in Antwerpen**
1, 2 en 3 februari 2018
Antwerp Expo (Hal 4)
Jan Van Rijswijcklaan 191
2020 Antwerpen
- » **SID-in Limburg**
8, 9 en 10 februari 2018
Limburghal (Hal A en B)
Jaarbeurslaan 6
3600 Genk
- » **SID-in West-Vlaanderen**
1, 2 en 3 maart 2018
Kortrijk Xpo (Hal 1)
Doorniksesteenweg 216
8500 Kortrijk

Op donderdag en vrijdag enkel toegang via klassikale bezoeken (9 tot 12 uur en van 13 tot 16 uur). Vrije bezoeken op zaterdag (doorlopend van 10 tot 16 uur).

Bij wie kan je terecht op de SID-in als je ...

... wil verder studeren?

- » De verschillende hogescholen, universiteiten en andere onderwijsinstellingen zijn aanwezig. Heb je nog totaal geen idee wat je wil studeren? Twijfel je nog tussen enkele opleidingen of ben je al zeker van je opleiding? Bekijk dan zeker de info over 'verder studeren' op de volgende pagina's.

... wil studeren en/of werken in het buitenland?

- » Informanten staan paraat om al je vragen te beantwoorden. Bekijk ook de info over 'studeren en stage lopen in het buitenland' op pagina 46.

... het nog niet weet of nog vragen hebt?

- » De medewerkers van het CLB beantwoorden al je vragen en verwijzen je door indien nodig.

... wil gaan werken?

- » Aan de stand van de VDAB krijg je info over de arbeidsmarkt en verneem je wat je als jonge werkzoekende te doen staat.
- » In alle provincies krijg je ook informatie over enkele beroepssectoren. Je kan er terecht met vragen over wat beroepen

inhouden, over mogelijke tewerkstelling en over verdere opleiding in bedrijven en organisaties.

- » De beroepeninformatie is interessant als je meteen wil werken na het secundair onderwijs, maar ook als je verder studeert. Het is altijd handig om te weten welke opleiding het beste voorbereidt op een bepaald beroep, waar de jobkansen liggen en in welke beroepssectoren je terecht kan met een bepaald diploma. Bekijk ook de info over 'kom meer te weten over de sprong naar de arbeidsmarkt' op pagina 69.

Zo haal je meer uit je bezoek

- » Kom je met de klas naar de SID-in? Besef dat je bezoek beperkt is in tijd. Gebruik je tijd op een efficiënte manier.
- » Bekijk de vragen op de checklist (achteraan in deze brochure), duid de voor jou belangrijke vragen aan. Vul de vragen aan en personaliseer ze indien nodig.
- » Bekijk alvast het grondplan zodat je op voorhand weet waar je moet zijn. Dat kan zelfs online.
- » Ga je verder studeren? Lees dan zeker de informatie op de volgende pagina's.

Meer info? Sidin.be

Je wil verder studeren maar je weet nog van niets

Vorbereiding op een bezoek aan de SID-in

Wil je een studiekeuze maken?

Als het antwoord **ja** is, dan is het zeker nog niet te laat om eraan te beginnen.

» Weet je nog niets of heb je toch al bepaalde voorkeuren?

Op Onderwijskiezer.be kan je de belangstellingsproef 'I-Prefer' invullen. Het is een hulpmiddel om je belangstelling voor opleidingen van het hoger onderwijs in kaart te brengen. Ook Columbus is een nieuwe zelftest, meer daarover op pagina 25.

» Welke stappen kan je zelf ondernemen?

Op Onderwijskiezer.be kan je de vragenlijst 'StudiekeuzeTaken' (VST) invullen. Het is een hulpmiddel om na te gaan in welke mate je werk maakt van zes belangrijke studiekeuzetaken in de keuze naar het hoger onderwijs.

Lees zeker ook de tips voor een doordachte studie- of beroepskeuze op pagina 6.

» Weet je al iets over hoe het hoger onderwijs in elkaar zit?

Bekijk dan het schema 'mogelijkheden na het secundair onderwijs' op pagina 16.

Tijdens je bezoek aan de SID-in

- » Verzamel algemene opleidingsbrochures op verschillende standen.
- » Twijfel je nog tussen hogeschool en universiteit, verzamel dan zeker brochures van beide soorten.
- » Misschien heb je toch al een lichte voorkeur, of ben je nieuwsgierig naar een bepaalde opleiding, ga dan een aantal vragen stellen aan de informanten van die opleiding zodat je een goed beeld krijgt van wat die richting inhoudt (zie ook de checklist achteraan in deze brochure).
- » Heb je tijd genoeg, informeer je dan over verschillende richtingen.
- » Op zoek naar informatie over beroepen? Ga langs bij de aanwezige beroepssectoren.
- » Heb je nog vragen? Ga dan langs bij de stand van het CLB.

Na de SID-in

Denk verder na over je studie-keuze

- » Op school wordt er zeker nog aandacht besteed aan het thema studiekeuze.
- » Heb je nog steeds niet voldoende info? Neem je tijd en lees zeker (nogmaals) alle tips voor een door-dachte studie- of beroepskeuze op pagina 6.
- » Doe eventueel nog eens de 'VST', zo kom je te weten waaraan je nog kunt werken.

Je keuze verbreden en/of verdiepen

- » Lees en vergelijk de brochures die je verzamelde op de SID-in. Begin al met die studierichtingen te schrappen die zeker niet bij je passen. Hopelijk blijven er een aantal over waarover je je dan kunt informeren, via brochures, websites en zeker op de infodagen.
- » Noteer vragen die in je opkomen (je kan ze nadien op een infodag stellen aan informanten van de opleiding).
- » Ontdek je nog nieuwe interessante opleidingen? Via websites van de onderwijsinstellingen kan je gratis bijkomende brochures bestellen.

- » Bijkomende info over opleidingen kan je terugvinden op Onderwijs-kiezer.be of op de websites van de onderwijsinstellingen.
- » Stip de data van infodagen en openlesdagen aan. Mis die momenten niet want je leert er de opleiding en onderwijsinstelling van je keuze nog beter kennen.

Kan je geen keuze maken?

Heb je goed nagedacht over je studiekeuze of geraak je er echt niet uit en kun je maar niet beslissen? Maak dan een afspraak bij ...

- » je leerkracht of leerlingenbegeleider op school;
- » het CLB;
- » een studentenbegeleider van de onderwijsinstelling waar je wil gaan studeren.

Hou je van je definitieve keuze?

Uiteindelijk heb je een studiekeuze gemaakt of bevestigd. Stel jezelf de vragen: waarom kies ik hiervoor? Maakt het me gelukkig? Ben ik zeker?

Je wil verder studeren en hebt verschillende stappen ondernomen maar je hebt nog niet definitief gekozen

Vorbereiding op een bezoek aan de SID-in

Kan je kiezen?

Welke informatie heb je nog nodig om de knoop te kunnen doorhakken?

- » Weet je genoeg over de inhoud van de studierichtingen waartussen je twijfelt?
- » Twijfel je nog tussen universiteit en hogeschool? Ken je goed het verschil tussen professionele en academische bacheloropleidingen?
- » Ligt de twijfel bij jezelf? Ben je voldoende voorbereid, heb je de juiste voorkennis?
- » Bekijk de vragen op de checklist (achteraan in deze brochure), duid de voor jou belangrijke vragen aan. Vul de vragen aan en personaliseer ze indien nodig.

Tijdens je bezoek aan de SID-in

- » Stel je vragen aan informanten bij de verschillende onderwijsinstellingen. Met plezier zullen ze al je vragen beantwoorden.
- » Bij heel wat onderwijsinstellingen zijn er ook studenten aanwezig. Bestook hen met vragen over studeren én het studentenleven.
- » Vergeet je (gepersonaliseerde) checklist uit deze brochure niet!
- » Verzamel brochures over opleidingen en over studentenvoorzieningen.
- » Heb je nog vragen? Ga dan langs bij de stand van het CLB.

Na de SID-in

Denk verder na over je studiekeuze

- » Op school wordt er zeker nog aandacht besteed aan het thema studiekeuze.
- » Heb je via Onderwijskiezer.be nog geen online testen uitgevoerd? Maak er zeker tijd voor!

Informeel verder: je keuze verbreden en/of verdiepen

- » Lees en vergelijk de brochures die je verzamelde op de SID-in. Noteer vragen die in je opkomen (je kan ze nadien op een infodag stellen aan informanten van de opleiding).
- » Ontdek je nog nieuwe interessante opleidingen? Via de websites van de onderwijsinstellingen kan je gratis bijkomende brochures bestellen.
- » Stip de data van infodagen en openlesdagen aan. Mis die momenten niet want je leert er de opleiding van je keuze nog beter kennen.

Hou je van je definitieve keuze?

Uiteindelijk heb je een studiekeuze gemaakt of bevestigd. Stel jezelf de vragen: waarom kies ik hiervoor? Maakt het me gelukkig? Ben ik zeker?

Je wil verder studeren en je bent al zeker van je studiekeuze

Voorbereiding op een bezoek aan de SID-in

Je studiekeuze staat vast

Je hebt al goed nagedacht over je studiekeuze en je keuze staat vast.

En toch ... informeer verder

- » Heb je je al voldoende verdiept in de informatie over de opleiding? Doe dit zeker zodat je voldoende op de hoogte bent.
- » Vergeet niet om ook het opleidingsaanbod nog eens met een open blik te bekijken. Misschien ontdek je zo nog andere interessante opleidingen die bij je passen.
- » Vergelijk de door jou gekozen opleiding met opleidingsinfo van aanverwante opleidingen.
- » Bekijk de vragen op de checklist (achteraan in deze brochure), duid de voor jou belangrijke vragen aan. Vul de vragen aan en personaliseer ze indien nodig.

Tijdens je bezoek aan de SID-in

- » Stel je vragen aan informanten bij de verschillende onderwijsinstellingen. Met plezier zullen ze al je vragen beantwoorden.
- » Bij heel wat onderwijsinstellingen lopen er ook studenten rond. Bestook hen met vragen over studeren én het studentenleven.
- » Vergeet je (gepersonaliseerde) checklist uit deze brochure niet!

Na de SID-in

Denk verder na over je studiekeuze

- » Op school wordt er zeker nog aandacht besteed aan het thema studiekeuze.

Je keuze bevestigen

- » Lees en vergelijk de brochures die je verzamelde op de SID-in. Noteer vragen die in je opkomen (je kan ze nadien op een infodag stellen aan informanten van de opleiding).
- » Stip de data van infodagen en openlesdagen aan. Mis die momenten niet want je leert er de opleiding van je keuze nog beter kennen.

Hou je van je definitieve keuze?

Uiteindelijk heb je een studiekeuze gemaakt of bevestigd. Stel jezelf de vragen: waarom kies ik hiervoor? Maakt het me gelukkig? Ben ik zeker?

Onderwijskiezer.be helpt je kiezen!

Info over alle studiemogelijkheden en nog veel meer op Onderwijskiezer.be

Of je nu al (ongeveer) weet wat je gaat studeren of niet, objectieve informatie over de mogelijkheden en wat je ermee nadien kan doen heb je altijd nodig. Als je je afvraagt waar je betrouwbare info vindt, is het antwoord eenvoudig, namelijk op Onderwijskiezer.be.

Hier vind je volledige informatie over alle erkende studierichtingen in het hoger onderwijs. Ook de opleidingsmogelijkheden die geen deel uitmaken van dat hoger onderwijs (Uniformberoepen, Se-n-Se ...) staan er online. In enkele klikken ontdek je pasklare, neutrale en verstaanbare informatie over al die opleidingen. Pak dus je toekomst vast via Onderwijskiezer.be!

Elke opleiding tot en met de afstudeerrichting!

Onderwijskiezer.be heeft een infofiche van elke bachelor- en masteropleiding tot op het niveau van de afstudeerrichtingen. Niet elke opleiding wordt met afstudeerrichtingen georganiseerd. Soms gaat het enkel om meer beperkte keuzepakketten of -opties, maar wees gerust ook die info kan je vinden op de site. Je vindt van elke (afstudeer) richting een objectieve inhoudelijke beschrijving.

Afstudeerrichtingen zijn belangrijk omdat ze een specialisatie bieden. Niet alle hogescholen organiseren dezelfde afstudeerrichtingen. Informeer je dus grondig want je zal altijd meer keuzemogelijkheden hebben om je programma samen te stellen dan in het secundair onderwijs.

Unieke online zoekmogelijkheden!

Zo kan je zoeken via de schoolvakken van het secundair onderwijs. Kies uit de lijst één of meerdere vakken die je interesseren en via één klik krijg je een overzicht van de studiemogelijkheden op alle niveaus die met dat vak te maken hebben.

Je kan ook zoeken via belangstellingsdomein of de belangstellingsproef 'I-Prefer' invullen. Neem er wel even je tijd voor, want je moet 120 vragen beantwoorden. Het resultaat loont de moeite, want je krijgt een mooi overzicht waarvoor je belangstelling hebt en van de studierichtingen die daarnaar leiden.

Je kan nu ook zoeken via 'Explorer'. Dit gloednieuw instrument laat je zoeken via een honderdtal trefwoorden en rangschikt vervolgens de mogelijke studierichtingen netjes volgens jouw eigen voorkeur.

Ook heel veel praktische informatie!

Op Onderwijskiezer.be vind je ook alle opendeurdagen of infomomenten die hogescholen en universiteiten organiseren. Met één klik kan je zelfs de momenten die jouw interesseren vastpinnen in je elektronische agenda.

Je vindt per onderwijsinstelling info over de manier waarop het academiejaar wordt ingedeeld: per semester, modulair ... Weet dat dit een belangrijke keuze is omdat je zo voor een deel de studielast mee kunt sturen.

Per studierichting kan je rechtstreeks de cijfers van VDAB over de arbeidsmarkt raadplegen. Zo krijg je een idee of het moeilijk is om later een job te vinden. Het is belangrijk dat je dit kunt inschatten. Beslis zelf in hoeverre je dit laat meespelen bij je keuze. Volg je graag een erkende opleiding in een andere taal? Geen nood, op Onderwijskiezer.be kan je opleidingen selecteren per onderwijstaal. Zoek je informatie over

studeren in het buitenland? De site wijst je de weg naar betrouwbare online informatie.

Je vindt daarnaast info over de kostprijs van het hoger onderwijs; misschien vind je dit eerder iets voor je ouders, maar het is toch belangrijk dat je weet dat studeren geld kost. Kan je om één of andere reden niet voltijds studeren (financiële middelen, beperking ...) of wil je je studies combineren met topsport of wil je gewoon meer tijd voor jezelf, op de site vind je alle flexibele opleidingsmogelijkheden. Een functiebeperking? Er staat algemene info online en wegwijzers naar meer gespecialiseerde informatiebronnen.

Studierendement: wat is dat?

Omdat niet iedereen eenzelfde traject volgt spreekt men in het hoger onderwijs niet meer van slaagkansen, maar van 'studierendement'. Per bacheloropleiding kan je bekijken wat de gemiddelde resultaten zijn in het eerste bachelorjaar van

afgestudeerden uit de verschillende studierichtingen van het secundair onderwijs. Lees zeker goed de bijhorende uitleg voor een juiste interpretatie van de cijfers, want het is geen makkelijke materie! Op dezelfde manier kan je per studierichting van de derde graad secundair zien hoeveel jaren het gemiddeld duurt vooraleer een diploma wordt behaald.

Twijfel je aan je inzet en studiehouding?

Hoe je ook draait of keert, jouw inzet en studiehouding zullen in hoge mate bepalen hoe succesvol je zal zijn in je verdere studies. Je kan op Onderwijskiezer.be jezelf evalueren via 'I-Study'.

Op eenvoudige wijze kan je je studiehouding kritisch evalueren en door de koppeling aan je schoolresultaten, krijg je een voorzet van welke werkpunten er nog zijn. Via de 'VST' (Vragenlijst StudiekeuzeTaken) kan je dan weer bepalen hoever je staat in je keuzeprocess en waar je nog moet aan werken.

Het team beantwoordt jouw vragen

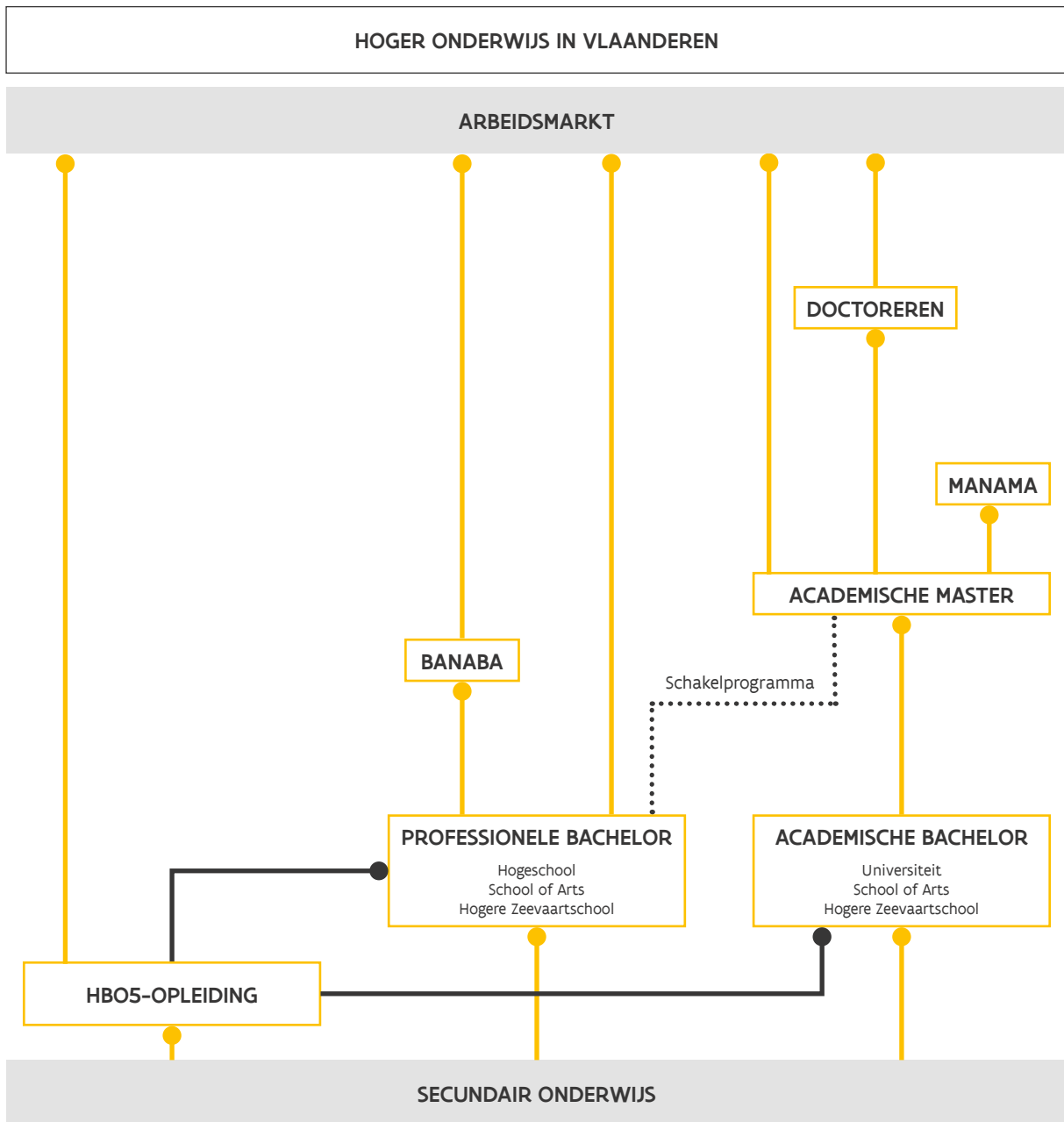
Je kan al je vragen in verband met studeren kwijt aan het team van Onderwijskiezer.be. Je vindt hiervoor op elke webpagina een elektronisch formuliertje. Binnen de 24 uur krijg je via mail een deskundig antwoord. Zelfs in weekends en tijdens vakanties!

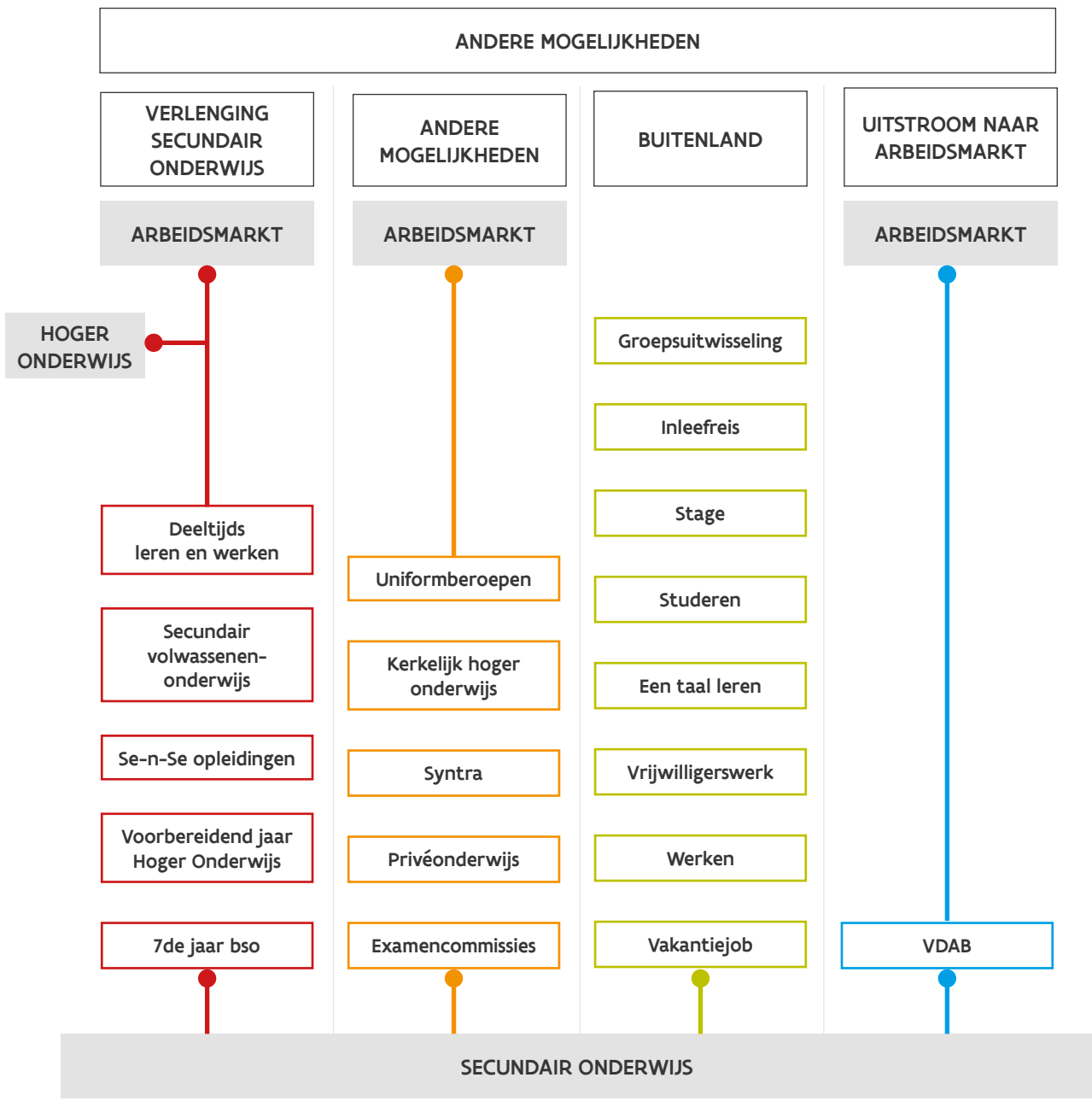
Ben je trouwens vergeten wat sommige van die moeilijke nieuwe begrippen van het hoger onderwijs willen zeggen? Geen nood, een uitgebreide 'moeilijke woordenlijst' helpt je in één oogopslag. In deze brochure staat er op pagina 22 ook zo'n lijst.

Schema

Mogelijkheden
na het secundair
onderwijs

Raak wegwijs in het hoger onderwijs

In Vlaanderen bieden verschillende soorten instellingen erkende opleidingen aan in het hoger onderwijs. Op zoek naar de adressen van de hogescholen of universiteiten? Ga dan snel naar pagina 26!

Aan de hogescholen kan je professioneel gerichte opleidingen volgen. Binnen het kader van een School of Arts kan je er ook academisch gerichte kunstopleidingen volgen in het studiegebied audiovisuele en beeldende kunst en het studiegebied muziek en podiumkunsten. Aan de universiteiten kan je academisch gerichte opleidingen volgen, met uitzondering van de academische kunstopleidingen.

Ook CVO's en secundaire scholen (voor hbo5) kunnen hoger onderwijs organiseren in samenwerking met hogescholen. De Hogere Zeevaartschool biedt binnen het studiegebied nautische wetenschappen zowel professionele als academische opleidingen aan.

Volg een professionele bachelor

Professionele bacheloropleidingen zijn in de eerste plaats gericht op de beroepspraktijk. Ze hebben tot doel je te brengen tot een niveau van algemene en specifieke kennis. Je verwerft ook competenties die nodig zijn voor de zelfstandige uitoefening van een beroep of een groep van beroepen. Een professioneel gerichte bacheloropleiding biedt dus een directe uitstroommogelijkheid naar de arbeidsmarkt. Professionele bacheloropleidingen hebben een studieomvang van minstens honderdtachtig studiepunten. Een bacheloropleiding wordt afgesloten met een bachelorproef.

Na je professionele bachelor

- » Na een bacheloropleiding kan je een **bachelor-na-bacheloropleiding (banaba)** volgen. Die opleidingen zorgen voor een verbreding of specialisatie van je bacheloropleiding.

Volg een academische bachelor

Academische bacheloropleidingen leggen de nadruk op een brede academische (theoretische) vorming of een vorming in de kunsten. Ze zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en bereiden je voornamelijk voor op een masteropleiding. Je kan ook uitstromen naar de arbeidsmarkt.

Academische bacheloropleidingen hebben een studieomvang van minstens honderdtachtig studiepunten.

Na je academische bachelor

Masteropleidingen leggen de nadruk op gevorderde wetenschappelijke of artistieke kennis en competenties. Die heb je nodig voor de zelfstandige beoefening van wetenschap of kunst, of voor de uitoefening van een beroep. Een masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef.

Een masteropleiding heeft een studieomvang van minstens zestig studiepunten. Een instelling voor hoger onderwijs kan naast een gewone master ook een onderzoeksmaster van honderdtwintig studiepunten inrichten.

- » Een **master-na-masteropleiding (manama)** volgt op een andere masteropleiding. Die opleidingen zorgen ervoor dat je je vergaarde kennis en competenties binnen een bepaald studiegebied verder kan uitbouwen.

Doctoreren?

Wil je een doctoraat behalen, dan moet je uitzonderlijk wetenschappelijk onderzoek verrichten en je doctoraatsproefschrift publiek presenteren en verdedigen. Wie ervoor kiest om te doctoreren, krijgt de kans om zich vier tot zes jaar te verdiepen in onderzoek. Wanneer je deze periode succesvol afrondt, krijg je de titel en het diploma van doctor, de hoogste academische graad die je in België kan behalen.

Hoger beroepsonderwijs (hbo5) is ook hoger onderwijs

De opleidingen van het hoger beroepsonderwijs (hbo5) bereiden je voor op een beroep en zijn gericht op doorstroom naar bacheloropleidingen. Het niveau van de opleidingen is hoger dan in het secundair onderwijs, maar lager dan in een professionele bacheloropleiding.

De '5' in de naam 'hbo5' verwijst trouwens naar het 5de niveau van de Vlaamse kwalificatiestructuur.

Hbo5 volg je in een centrum voor volwassenenonderwijs. Er is één uitzondering: de opleiding hbo5 Verpleegkunde volg je in een school voor voltijds secundair onderwijs. Het centrum voor volwassenenonderwijs en de school voor voltijds secundair onderwijs organiseren de hbo5-opleidingen samen met een hogeschool. Als je geslaagd bent voor alle modules van het hoger beroepsonderwijs ontvang je het **diploma van gegradueerde**.

Je kan een diploma van gegradueerde behalen in een van de volgende studiegebieden:

- » Biotechniek
- » Gezondheidszorg
- » Handelswetenschappen en bedrijfskunde
- » Industriële wetenschappen en technologie
- » Sociaal-agogisch werk

Wat zijn de toelatingsvoorwaarden voor hbo5?

Om toegelaten te worden tot een hbo5-opleiding moet je voldaan hebben aan de deeltijdse leerplicht (18 jaar of ouder zijn voor 31 december van het schooljaar waarin je je inschrijft).

Daarnaast moet je een van de volgende studiebewijzen bezitten:

- » Een studiegetuigschrift van het 2de leerjaar van de 3de graad van het secundair onderwijs;
- » Een diploma van secundair onderwijs;
- » Een certificaat van een opleiding van het secundair onderwijs voor sociale promotie van minimaal negenhonderd lestijden;
- » Een certificaat van een opleiding van het secundair volwassenenonderwijs van minimaal negenhonderd lestijden;
- » Een diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie;
- » Een certificaat van het hoger beroepsonderwijs;
- » Een diploma van het hoger beroepsonderwijs;
- » Een diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan;
- » Een diploma van bachelor of master;
- » Een studiebewijs dat krachtens een wettelijke norm, een Europese richtlijn of een internationale overeenkomst als gelijkwaardig met een van de bovenstaande studiebewijzen is erkend.

Wie geen van die studiebewijzen behaald heeft, moet slagen voor een toelatingsproef om zich te mogen inschrijven. Contacteer de instelling waar je de opleiding wil volgen, om die mogelijkheid te bespreken.

Wil je je inschrijven in een hbo5-opleiding aan een centrum voor volwassenenonderwijs, dan moet je ook de Belgische nationaliteit hebben of voldoen aan de voorwaarden voor wettig verblijf in België.

Hoe inschrijven?

Je schrijft je in een school voor voltijds secundair onderwijs of een centrum voor volwassenenonderwijs in. De instellingen bepalen zelf hoe je moet inschrijven, tot wanneer je kan inschrijven en wat je moet meebrengen.

Concrete informatie vind je op de website van de instelling waar je wil studeren.

Zijn er kosten?

De inschrijving in het hoger beroepsonderwijs voor verpleegkunde is gratis. In een centrum voor volwassenenonderwijs betaal je 1.5 euro per lestijd. Als je het financieel moeilijk hebt en aan bepaalde voorwaarden voldoet, kan je volledige of gedeeltelijke vrijstelling van het inschrijvingsgeld krijgen. Bij de hbo5-opleiding Verpleegkunde heb je onder bepaalde voorwaarden recht op studietoelagen (bij de hbo5-opleidingen in een centrum voor volwassenenonderwijs niet). Meer over studietoelagen op pagina 38.

Toekomst

Vanaf september 2019 dragen de centra voor volwassenenonderwijs de hbo5-opleidingen over aan de hogescholen, waar je jouw opleiding kan verderzetten (uitgezonderd de hbo5 Verpleegkunde die aan de school voor secundair onderwijs blijft).

Toelatings- voorwaarden hoger onderwijs

Voor hbo5

Je kan starten met een hbo5-opleiding als je voldoet aan een aantal voorwaarden (deeltijdse leerplicht, leeftijd en nationaliteit of wettig verblijf). Meer daarover op pagina 19.

Als je geen diploma secundair onderwijs hebt, maar ouder bent dan 18 jaar, kan je deelnemen aan een toelatingsproef. Vraag meer info hierover bij de betrokken scholen.

Voor bachelor

Als je een diploma secundair onderwijs hebt, kan je je inschrijven voor een bacheloropleiding. Het mag een diploma aso, tso, kso of bso zijn. Een getuigschrift bso is niet voldoende.

Ook als je ooit al een diploma hoger onderwijs (van een hogeschool of een centrum voor volwassenenonderwijs) behaald hebt, word je rechtstreeks toegelaten tot een bacheloropleiding. Misschien heb je zelfs recht op vrijstellingen

Voor master

Met een academisch bachelordiploma kan je je inschrijven voor een masteropleiding.

Heb je een professioneel bachelordiploma? Dan kan de hogeschool of universiteit je eventueel toelaten tot een masteropleiding als je eerst met succes een schakelprogramma volgt.

Een instelling kan de toelating tot een masteropleiding beperken tot afgestudeerden van een welbepaalde bacheloropleiding. Als je geen diploma van die bacheloropleiding hebt, kan de instelling je eventueel toelaten, als je met succes een voorbereidingsprogramma voltooit.

Een instelling kan je inschrijving voor een onderzoeksmaster afhankelijk maken van een onderzoek naar je bekwaamheid om die onderzoeksmaster te volgen. De instelling kan het aantal studenten dat toegelaten wordt tot een onderzoeksmaster beperken.

Bijkomende voorwaarden voor sommige opleidingen

Voor een aantal opleidingen zijn er bijkomende voorwaarden zoals instaptoetsen en bijkomende toelatingsproeven. Alle info daarover op pagina 20.

Lerarenopleiding

Je wil graag voor de klas staan? Er zijn verschillende soorten opleidingen.

Geïntegreerde lerarenopleiding

Basisopleiding

Aan een hogeschool kan je een professionele bachelor volgen. Je kiest voor een opleiding:

- » Leraar Kleuteronderwijs
- » Leraar Lager onderwijs
- » Leraar Secundair onderwijs

Als je geen diploma secundair onderwijs hebt, neem je best contact op met de hogeschool of universiteit waar je een opleiding wil volgen om te bekijken wat de mogelijkheden zijn. Bijvoorbeeld een eventuele deelname aan een toelatingsonderzoek.

Instaptoets

Wil je de opleiding volgen? Dan leg je eerst de verplichte niet-bindende toelatingsproef af. Deze instaptoets geeft je een beeld van je startcompetenties. Meer info hierover vind je op pagina 20.

Wil je studies en werk combineren?

Er bestaan opleidingen met een verkort studieprogramma en opleidingen in avondonderwijs of afstandsonderwijs. Meer info over flexibel studeren vind je hier.

Specifieke lerarenopleiding

Je hebt kennis verworven in een opleiding in het hoger of secundair onderwijs en je wil die kennis doorgeven als leraar? Dan volg je een specifieke lerarenopleiding (SLO). Die vervangt de vroegere D-cursus, GPB- en aggregatieopleiding.

De SLO focust enkel op het pedagogische aspect. Je hoofddiploma bepaalt in welke vakken je les mag geven.

Waar kan je de SLO volgen?

Je kan de SLO volgen:

- » Aan een universiteit: vraag na bij je instelling voor welke opleidingen ze een specifieke lerarenopleiding aanbiedt.
- » Aan een School of Arts: vraag na bij je instelling voor welke opleidingen ze een specifieke lerarenopleiding aanbiedt.

Je kan de specifieke lerarenopleiding ook volgen in het volwassenenonderwijs.

Dezelfde lesbevoegdheid en verloning.

Er is geen onderscheid in lesbevoegdheid of verloning tussen een specifieke lerarenopleiding gevolgd aan een universiteit, een School of Arts of een centrum voor volwassenenonderwijs.

Flexibele leertrajecten aan hogescholen en universiteiten

Je moet geen voltijds dagonderwijs volgen om een diploma hoger onderwijs te behalen. Er zijn ook andere mogelijkheden via flexibele leertrajecten aan hogescholen en universiteiten.

Als student kan je, in samenspraak met je instelling, een individueel studieprogramma samenstellen. Je hoeft dus niet voltijds te studeren. Afhankelijk van je capaciteiten en van de tijd die je aan je studie kan besteden, bepaal je zelf voor hoeveel studiepunten je je inschrijft.

Flexibele leertrajecten bestaan onder de vorm van:

- » inschrijven voor begeleidde zelfstudie;
- » een diploma behalen via afstandsonderwijs of e-learning;
- » de lessen volgen via avond- of weekendonderwijs of gegroepeerd op één dag in de week;
- » een examencontract afsluiten, waarbij je enkel examens aflegt maar geen lessen volgt;
- » ...

Wat met werkende studenten?

De laatste jaren richten de instellingen ook meer en meer studietrajecten in die zich specifiek richten tot werkende studenten. De studietrajecten zijn zo opgebouwd dat je werken en studeren gemakkelijker kan combineren. Je neemt het beste contact op met je hogeschool of universiteit voor meer informatie over zulke werktrajecten.

Open Universiteit biedt afstandsonderwijs aan voor volwassenen

Bij de Open Universiteit ben je niet gebonden aan vaste uren of een vaste studieplaats. Je volgt de opleiding als zelfstudie. Je krijgt wel begeleiding vanuit de studiecentra. Je kan er een diploma van bachelor of master behalen.

Het studiemateriaal bestaat uit schriftelijke cursussen, aangevuld met audiovisueel materiaal en computerprogramma's.

Het opleidingsaanbod vind je op de website van de Open Universiteit Vlaanderen (Ou.be).

Opgelet: Open Universiteit is een Nederlandse onderwijsinstelling. Je behaalt dus een Nederlands diploma. Een toekomstige werkgever kan vragen dat je dat diploma gelijkwaardig laat verklaren met een Vlaams diploma. Daarvoor kan je terecht bij NARIC-Vlaanderen.

Veelgebruikte woorden en termen in het hoger onderwijs

Tijd voor wat verduidelijking!

B

BACHELOROPLEIDING: Er bestaan professionele bachelors en academische bachelors. De bacheloropleiding – professioneel of academisch – omvat minstens honderdtachtig studiepunten. Als je slaagt in een bacheloropleiding, behaal je de graad van Bachelor. Alle academische bachelors volg je aan een universiteit.

BACHELOR-NA-BACHELOR-OPLEIDING: Je moet eerst een bachelor behaald hebben om te mogen starten. Een banaba is een verdere specialisatie, meestal aansluitend op je basisopleiding en omvat minstens zestig studiepunten. Je hoeft er geen leerkrediet voor in te zetten.

BACHELORPROEF: Deze proef is een finaliteit van een professioneel gerichte bacheloropleiding. De proef vertrekt vanuit een heldere en onderbouwde probleemstelling of onderzoeksvraag die, waar mogelijk, in een internationaal perspectief wordt geplaatst.

C

CREDITCONTRACT: Je schrijft je in met het oog op het behalen van een creditbewijs voor één of meerdere opleidingsonderdelen, los van de opleiding. Je kan rekenen op begeleiding van de instelling voor de opleidingsonderdelen waarvoor je een creditcontract hebt afgesloten.

D

DIPLOMACONTRACT: Je schrijft je in met het oog op het behalen van een diploma van een opleiding of voor een volledig schakel- of voorbereidingsprogramma of voor een postgraduaatsopleiding.

DOCTORAAT: Dit is de hoogste graad in de Vlaamse diploma-ranking en wordt behaald aan een universiteit na de openbare verdediging van een proefschrift. De doctoraatsopleiding vormt de onderzoeker die op een zelfstandige wijze een bijdrage dient te leveren aan de ontwikkeling en de groei van de wetenschappelijke kennis.

A

ACADEMIEJAAR: Een periode van een 'schooljaar' aan een hogeschool of universiteit, meestal opgesplitst in semesters en in lesweken + lesvrije weken die bedoeld zijn om je examens voor te bereiden. Een academiejaar begint ten vroegste op 1 september en eindigt op de dag voor het begin van het volgende academiejaar. De precieze aanvangsdatum wordt bepaald door de onderwijsinstelling.

AFSTUDEERRICHTING: Een opleiding kan verschillende afstudeerrichtingen hebben. Het is een onderdeel waarin je je gespecialiseerd hebt en dit wordt vermeld op je diploma. Afstudeerrichtingen kunnen verschillen per onderwijsinstelling. Afstudeerrichtingen moeten minstens dertig studiepunten omvatten.

E

ECTS: ECTS betekent voluit 'European Credit Transfer and Accumulation System' en staat voor een Europees systeem voor de overdracht en de verzameling van studiepunten die worden toegekend aan onderdelen van een studie of opleiding. ECTS garandeert een uniforme beschrijving van elke opleiding, wat een grotere transparantie en vergelijkbaarheid in Europa betekent.

EERDER VERWORVEN COMPETENTIE (EVC): Eerder verworven competenties gaat over het geheel van kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes die je hebt verworven buiten het traditionele onderwijs- en opleidingscircuit. Je hebt er dus geen diploma of getuigschrift over. Je kan deze competentie(s) bv. verworven hebben via beroepservaring. Je kan proberen deze EVC's te laten erkennen, door een EVC-procedure op te starten in de onderwijsinstelling. Als ze worden erkend kunnen ze leiden tot vrijstellingen en dan moet je bepaalde onderdelen van een opleiding niet meer volgen. Indien het resultaat wordt erkend, dan wordt dit in een kwalificatiebewijs of een bewijs van competenties gegoten. Dit kan je inzetten voor vrijstellingen in een opleiding of op de arbeidsmarkt.

ACADEMISCH GERICHTE BACHELOROPLEIDING:

Academische bacheloropleidingen leggen de nadruk op een brede academische (theoretische) vorming of een vorming in de kunsten. Ze zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en bereiden je voornamelijk voor op een masteropleiding. Alle bacheloropleidingen hebben een studieomvang van minstens honderdtachtig studiepunten. De opleiding wordt georganiseerd door de universiteiten (m.u.v. de Hogere Zeevaartschool) of door hogescholen in een associatie met een universiteit (kunstopleidingen, School of Arts ...).

ASSOCIATIE: Een samenwerkingsverband tussen één universiteit en ten minste één hogeschool.

EERDER VERWORVEN KWALIFICATIE (EVK):

Een 'Eerder Verworven Kwalificatie' gaat over wat je vroeger reeds hebt gestudeerd. In een EVK-procedure wordt gekeken naar de studiebewijzen die je al behaald hebt. Er wordt nagegaan of je op basis hiervan eventueel vrijstellingen kan krijgen in je opleiding. Kwalificaties kunnen zijn: diploma's, getuigschriften, certificaten, binnen- of buitenlandse studiebewijzen, creditbewijzen, attesten van opleidingen waarvoor je met succes een examen hebt afgelegd. Deze studiebewijzen tonen aan dat je over bepaalde competenties beschikt.

EXAMENCONTRACT: Je schrijft je in voor het afleggen van examens met het oog op het behalen van hetzij een diploma van een opleiding, hetzij een creditbewijs voor één of meerdere opleidingsonderdelen. Je volgt geen les en je legt enkel de examens af. Bepaalde opleidingsonderdelen komen omwille van hun aard (bv. een practicum) niet in aanmerking voor een examencontract. De instelling legt in de onderwijsregeling vast over welke opleidingsonderdelen het gaat en motiveert dat ook.

F

FACULTEIT: Een faculteit is een hoofdafdeling van een universiteit. In een faculteit zijn een aantal verwante opleidingen en onderzoeksgroepen verenigd. In toenemende mate gebruiken ook hogescholen die term voor hun afdelingen, waarin dan verwante opleidingen zijn verenigd. Een faculteit staat onder leiding van een decaan.

G

GENERATIESTUDENT: Een student die zich, in een bepaald academiejaar, voor het eerst inschrijft met een diplomacontract voor een professioneel of academisch gerichte bachelor in het Vlaamse hoger onderwijs.

H

Hbo5-OPLEIDINGEN: Het hoger beroepsonderwijs omvat opleidingen op niveau vijf van de Vlaamse kwalificatiestructuur (vandaar de roepnaam hbo5). De opleidingen bereiden voor op het uitvoeren van een beroep en zijn gericht op doorstroom naar bacheloropleidingen. Zij situeren zich qua niveau net onder de professionele bachelor en duren ongeveer twee jaar. Het niveau is minder theoretisch dan een bacheloropleiding. Het werkplekieren vormt een belangrijk onderdeel van een hbo5-opleiding en omvat minimaal een derde van de studieomvang. Hbo5 omvat twee soorten opleidingen: de hogere opleidingen van het volwassenenonderwijs en de opleiding Verpleegkunde. Meer over hbo5 op pagina 19.

L

LEERKREDIET: Het leerkrediet is het totale pakket van studiepunten dat iedereen kan inzetten gedurende zijn hogere studieloopbaan aan de Vlaamse hogescholen en universiteiten. Het leerkrediet kan je vergelijken met een virtuele rugzak gevuld

met studiepunten. Bij je start in het hoger onderwijs krijg je honderdveertig studiepunten, bij inschrijving haal je de studiepunten die je opleiding 'kost' uit je rugzak. Op het einde van het academiejaar ontvang je de studiepunten terug waarvoor je een creditbewijs verwierf (= geslaagd bent). De eerste zestig studiepunten die je verwerft als je ingeschreven bent met een diplomacontract, worden dubbel bij je leerkrediet geteld. Het leerkrediet is enkel van toepassing op de basisopleidingen hoger onderwijs (bachelor en master) en enkel wanneer je studeert met een diploma- of creditcontract. De stand van je leerkrediet kan je opvragen op Studentenportaal.be. Meer over leerkrediet op pagina 37.

M

MASTEROPLEIDING: Masteropleidingen leggen de nadruk op gevorderde wetenschappelijke of artistieke kennis en competenties die je nodig hebt voor de zelfstandige beoefening van wetenschap of kunst, of voor de uitoefening van een beroep. Een master omvat minstens zestig studiepunten. Masters zijn altijd academisch gerichte, maar kunnen ook een professionele gerichtheid hebben. Een masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef. Naast de universiteiten kunnen ook de hogescholen (in een associatie met een universiteit) masteropleidingen aanbieden.

MASTERPROEF: Dit is een werkstuk waarmee een masteropleiding wordt afgerond. De student toont dat hij/zij beschikt over een analytisch en synthetisch vermogen of over een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau of over de mogelijkheid een kunstzinnige schepping te creëren. De masterproef toont de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksgesteldheid van de student aan.

MASTER-NA-MASTER-OPLEIDING: Je moet eerst een master behaald hebben om te mogen starten aan een master-na-masteropleiding. Het is een verdere specialisatie, meestal aansluitend op je masteropleiding en omvat minstens zestig studiepunten. Je hoeft er geen leerkrediet voor in te zetten.

MODELTRAJECT: Dit is een door de onderwijsinstelling uitgetekend studietraject voor een opleiding. De opleidingsonderdelen zijn meestal gegroepeerd in opeenvolgende delen van zestig studiepunten per academiejaar (voor wie voltijds studeert). Modeltrajecten bestaan voor elke bachelor- en masteropleiding.

O

OPLEIDINGSONDERDEEL: In het hoger onderwijs spreken we niet langer van 'vakken' maar van 'opleidingsonderdelen'. Het is een afgebakend geheel van onderwijsactiviteiten + de evaluatie ervan. Bedoeling van het vak is dat de student bepaalde competenties (= kennis, inzicht, vaardigheden en attitude) verwerft. Per opleidingsonderdeel waarvoor je geslaagd bent, ontvang je een creditbewijs. Als je je jaar (gedeeltelijk) moet overdoen, moet je dit opleidingsonderdeel niet meer afleggen.

P

PROFESSIEONEEL GERICHTE BACHELOROPLEIDING: Een professionele bachelor is gericht op de beroepspraktijk en leert je algemene en specifieke kennis en competenties die je nodig hebt om een bepaald beroep uit te oefenen. Na deze opleiding is er altijd een directe uitstroommogelijkheid naar de arbeidsmarkt. De opleiding wordt georganiseerd door de hogescholen, de School of Arts en de Hogere Zeevaartschool.

S

SCHAKELPROGRAMMA: Dit is een overgangsprogramma tussen een professionele bachelor en een academische master, met een studieomvang van ten hoogste negentig studiepunten. De juiste omvang hangt af van de vooropleiding die je volgde en de gekozen master. Doel is om academische vaardigheden en wetenschappelijk-disciplinaire basiskennis bij te brengen. Het levert geen academische graad of diploma op, je hoeft dus ook geen leerkrediet in te zetten. Een schakelprogramma geeft toegang tot één welbepaalde master in een welbepaalde instelling.

SCHOOL OF ARTS: Academische en professionele kunstopleidingen worden ondergebracht in een School of Arts. Het betreft een aparte structuur binnen de hogescholen en de universiteiten zitten mee in het bestuur. Academische kunstopleidingen worden dus niet geïntegreerd in de universiteiten. Het gaat over alle hogere opleidingen binnen volgende drie studiegebieden: (1) audiovisuele en beeldende kunst, (2) muziek en podiumkunsten, (3) de kunstgerelateerde opleidingen (professionele bacheloropleidingen). Het ontwikkelen en beoefenen van de kunsten, het doen van (praktijkgericht) wetenschappelijk onderzoek in de kunsten en maatschappelijke & wetenschappelijke dienstverlening behoort tot hun opdracht.

STUDIEPUNT: Dit is een maat voor studiebelasting. Een studiepunten is gelijk aan ongeveer 25 tot 30 uur studie (oefeningen, hoorcollege, labo ...). De studieomvang van elke opleiding en elk opleidingsonderdeel wordt in studiepunten uitgedrukt.

STUDIERENDEMENT: Dit is de verhouding van het aantal verworven studiepunten (waarvoor geslaagd) t.o.v. het aantal opgenomen studiepunten (waarvoor ingeschreven).

V

VOLGTIJDELIJKHEID: De regels, vastgelegd door de instelling, die bepalen in welke volgorde je examens kan afleggen over verschillende opleidingsonderdelen of in welke volgorde je kan inschrijven voor opleidingen. Zo zal je maar kunnen inschrijven voor en examens afleggen van het opleidingsonderdeel 'Engels voor gevorderden' als je eerst geslaagd bent voor het opleidingsonderdeel 'Engels voor beginners'.

VOORBEREIDINGSPROGRAMMA: Dit programma kan je worden opgelegd als je geen diploma hebt dat je op rechtstreekse wijze toelating verleent tot de opleiding waarvoor je wilt inschrijven. Het programma wordt op maat bepaald en hangt af van het inhoudelijk verschil tussen de al gevolgde opleiding en de opleiding die je wil volgen. Het levert geen academische graad of diploma op, je hoeft er dan ook geen leerkrediet voor in te zetten. Een voorbereidingsprogramma geeft toegang tot één welbepaalde opleiding in een welbepaalde instelling.

Toelatings- proeven en instaptoetsen

Weet waar je staat dankzij de instaptoets lerarenopleiding

Wil je een lerarenopleiding Kleuter-, Lager of Secundair onderwijs volgen aan een hogeschool? Dan moet je een verplichte niet-bindende toelatingsproef, namelijk de instaptoets lerarenopleiding (ILO), afleggen vóór je je gaat inschrijven. De instaptoets geeft je een beeld van jouw startcompetenties. Zo weet je waar je staat: waar liggen je sterktes en wat beheers je minder? Je kunt de instaptoets online afleggen via Onderwijskiezer.be. Na je registratie ga je door de verschillende onderdelen wanneer je wil. Denk je aan kleuter- of secundair onderwijs? Dan maak je de onderdelen Nederlands en een studievaardigheden- en motivatietest. Wil je lager onderwijs studeren? Dan maak je naast Nederlands en de studievaardighedentest ook de onderdelen Frans en wiskunde. Het 'bewijs van deelname' dat je downloadt nadat je alle onderdelen hebt gemaakt, heb je nodig om je te kunnen inschrijven bij de hogeschool van jouw keuze. Doen dus! **Meer info over ILO vind je op ilo.onderwijskiezer.be/instaptoets.html.**

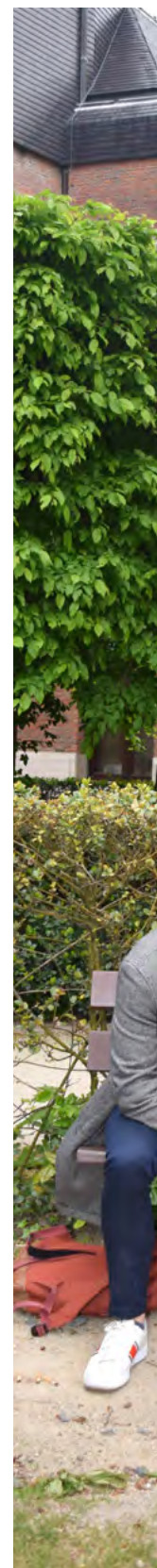
Toelatingsexamen arts en tandarts afleggen

Wil je Geneeskunde of Tandheelkunde studeren aan een universiteit? In dat geval moet je eerst het verplichte toelatingsexamen voor arts en tandarts afleggen. Dit examen wordt jaarlijks door de Vlaamse overheid georganiseerd. Alleen wie een diploma secundair onderwijs heeft, en op het examen slaagt, kan zich inschrijven voor deze opleiding. Het examen bestaat uit twee onderdelen. Het ene deel toetst je kennis en inzicht van wiskunde, fysica, chemie en biologie. Het andere deel peilt naar je algemene vaardigheden die van belang zijn om de opleiding arts of tandarts met succes af te ronden.

Overweeg je om deel te nemen aan het toelatingsexamen arts en tandarts? Begin dan tijdig met je voorbereiding en vergeet je niet in te schrijven. Vanaf **januari 2018** vind je op de website van het toelatingsexamen alle informatie over de inhoud en leerstof van het examen, examenvragen van de voorbije jaren, studeertips en de inschrijvingstermijn en -voorwaarden. **Surf naar Toelatingsexamenartstandarts.be.**

Geen rechtstreekse inschrijving bij kunstopleidingen

Voor de opleidingen van de studiegebieden audiovisuele en beeldende kunst, en muziek en podiumkunsten kan je niet rechtstreeks inschrijven. Naast de algemene toelatingsvoorwaarden moet je eerst slagen voor een artistieke toelatingsproef. De hogeschool waar je je wil inschrijven, neemt de toelatingsproef zelf af. Alle informatie vind je bij de hogeschool.

Columbus helpt je bij je studiekeuze

Als laatstejaars secundair onderwijs kan je de Columbus-test afleggen. De test helpt je bij het maken van een juiste studiekeuze en peilt naar jouw sterktes en zwaktes. Columbus is dus een online tool die je helpt jouw weg te vinden. Langs jouw Columbusroute krijg je de ruimte en tijd om je horizon te verruimen en stap voor stap te ontdekken wat bij jou past en waar jij je goed bij voelt. Een route waarop je ontdekt waar het bij een toekomstkeuze écht om draait: zoeken wie je bent, wat je drijft, wat je kan en wat je nog wil kunnen. Hoe beter jij jezelf en de wereld ver kent, hoe beter je keuzes kan maken die helemaal bij je passen.

Jouw persoonlijke Columbusroute ontdekken?

Columbus is er voor alle leerlingen in het leerjaar waarin ze het diploma secundair onderwijs kunnen behalen en daarna mogelijk verder studeren in het hoger onderwijs. Ook in het leerjaar dat daaraan voorafgaat krijgen ze de mogelijkheid om enkele zelftests in te vullen.

Na het invullen van de verschillende zelftests, krijg je een individueel feedbackrapport. De test houdt je op die manier een spiegel voor waarin jij jouw interesses, capaciteiten en waarden zélf ontdekt. De feedback die je uit Columbus ontvangt, vormt de aanzet om samen met je leraren of andere begeleiders, vrienden en ouders verdere stappen te zetten in je studiekeuzeproces. De resultaten zijn niet-bindend.

In de test komen verschillende thema's zoals studievaardigheden, motivatie, interesses, wiskunde en taal aan bod.

Ontdek de mogelijkheden van Columbus via Columbus.onderwijs-kiezer.be. **Opgelet:** je kan de test alleen afleggen op school.

Geïnteresseerd in wetenschappen en technologie?

Vul een ijkingsstoets in en krijg inschatting van je voorkennis

Leerlingen uit het zesde jaar secundair onderwijs die de overstap willen maken naar een academische bachelor in het domein van de wetenschappen en technologie en een inschatting willen van hun voorkennis kunnen deelnemen aan de ijkingsstoets. Een overzicht van de deelnemende opleidingen is te vinden op Ijkingstoets.be.

De ijkingsstoets helpt je bij de overgang van het secundair naar het academisch onderwijs: de toets geeft je een duidelijk beeld van je wiskundige en wetenschappelijke vaardigheden- en kennis in verhouding tot het verwachte instapniveau van de bacheloropleiding. Dankzij je resultaat en de feedback kom je te weten of je optimaal aan de opleiding start, je vaardigheden- en kennis nog wat kan bijspijkeren of eventueel je studiekeuze beter bijstelt. Je kan je resultaat ook in een persoonlijke gesprek bespreken met de studiebegeleidingsdiensten. Zo verschijn je in optimale omstandigheden aan de start.

De ijkingsstoetsen worden simultaan georganiseerd in de locaties van de deelnemende universiteiten op vooraf vastgelegde tijdstippen. Je kan aan eender welke instelling deelnemen aan de toets, ongeacht waar je je uiteindelijk inschrijft. Deelname is gratis, maar vooraf inschrijven is verplicht!

Opgelet: Vanaf het academiejaar 2018-2019 zal je enkel kunnen inschrijven voor bachelor in de Ingenieurswetenschappen (Burgerlijk ingenieur) als je ook hebt deelgenomen aan de ijkingsstoets Burgerlijk ingenieur.

Adressenlijst

Deze onderwijsinstellingen
staan op de SID-in

Universiteiten en hogescholen

1 ODISEE	Warmoesberg 26, 1000 Brussel	Odisee.be info@odisee.be
-----------------	------------------------------	------------------------------------

Campus Brussel

Warmoesberg 26, 1000 Brussel

Campus Brussel - Terranova

Blekerijstraat 23-29 bus 1, 1000 Brussel

Campus Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen

H. Hamoiriaan 136, 1030 Brussel (Schaarbeek)

Campus Parnas

Stationsstraat 101, 1700 Dilbeek

Technologiecampus Gent

Gebroeders De Smetstraat 1, 9000 Gent

Campus Waas

Hospitaalstraat 23, 9100 Sint-Niklaas

Campus Dirk Martens

Kwalestraat 154, 9320 Nieuwekerken

2 LUCA SCHOOL OF ARTS	Koningsstraat 328, 1030 Brussel	Luca-arts.be info@luca-arts.be
------------------------------	---------------------------------	--

Campus Sint-Lukas Brussel

Paleizenstraat 70, 1030 Brussel (Schaarbeek)

Campus Narafi

V. Rousseaulaan 75, 1190 Brussel (Vorst)

Campus Lemmens

Lemmensberg 3, 3000 Leuven

Campus C-mine

C-mine 5, 3600 Genk

Campus Sint-Lucas Gent

Hoogstraat 51, 9000 Gent

Alexianenplein 1, 9000 Gent

3 VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL	Pleinlaan 2, 1050 Brussel	Vub.ac.be info@vub.be
---	---------------------------	---------------------------------

Campus Etterbeek (Brussels Humanities, Sciences & Engineering Campus)

Pleinlaan 2, 1050 Brussel (Elsene)

Campus Kaai (Brussels Technology Campus)

Nijverheidskaai 170, 1070 Brussel (Anderlecht)

Campus Jette (Brussels Health Campus)

Laarbeeklaan 103, 1090 Brussel (Jette)

4 ERASMUSHOGESCHOOL BRUSSEL	Nijverheidskaai 170, 1070 Brussel	Ehb.be info@ehb.be
Departement Management, Media & Maatschappij Zespenningenstraat 70, 1000 Brussel		
Koninklijk Conservatorium Brussel - School of Arts Regentschapsstraat 30 en Kleine Zavel 5, 1000 Brussel Campus Kaai, Nijverheidskaai 170, 1070 Brussel (Anderlecht)		
RITCS (Royal Institute for Theatre, Cinema & Sound) - School of Arts A. Dansaertstraat 70, 1000 Brussel		
Departement Design & Technologie Nijverheidskaai 170, 1070 Brussel (Anderlecht)		
Departement Gezondheidszorg & Landschapsarchitectuur Departement Onderwijs & Pedagogie Laarbeeklaan 121, 1090 Brussel (Jette)		
5 ARTESIS PLANTIJN HOGESCHOOL ANTWERPEN	Lange Nieuwstraat 101, 2000 Antwerpen	Ap.be info@ap.be
Campus Mutsaard (Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen) Mutsaardstraat 31, 2000 Antwerpen		
Campus Spoor Noord (Gezondheid en Welzijn / Onderwijs en Training) Noorderplaats 2, 2000 Antwerpen		
Campus Lange Nieuwstraat (Algemene diensten) Lange Nieuwstraat 101, 2000 Antwerpen		
Campus Meistraat (Management en Communicatie) Meistraat 5, 2000 Antwerpen		
Campus Kronenburg (Wetenschap en Techniek) Kronenburgstraat 47, 2000 Antwerpen		
Campus De Singel (Koninklijk Conservatorium Antwerpen) Desguinlei 25, 2018 Antwerpen		
Campus Spoor Noord (Wetenschap en Techniek) Ellermanstraat 33, 2060 Antwerpen		
6 UNIVERSITEIT ANTWERPEN	Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen	Uantwerpen.be stip@uantwerpen.be
Stadscampus Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen		
Campus Mutsaard Mutsaardstraat 31, 2000 Antwerpen		
Campus Groenenborger Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen		
Campus Middelheim Middelheimlaan 1, 2020 Antwerpen		
Campus Drie Eiken Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk		
7 KAREL DE GROTE HOGESCHOOL	Brusselstraat 45, 2018 Antwerpen	Kdg.be info@kdg.be
Stadscampus - Groenplaats Nationalestraat 5, 2000 Antwerpen		
Campus Zuid Brusselstraat 45, 2018 Antwerpen		

Campus Sint-Lucas

St. Jozefstraat 35, 2018 Antwerpen

Campus Linkeroever

L. Frarynlaan 30, 2050 Antwerpen

Campus Congres

Kerkstraat 45, 2060 Antwerpen

Campus Hoboken

Salesianenlaan 90, 2660 Hoboken

8 HOGERE ZEEVAARTSCHOOL	Noordkasteel Oost 6, 2030 Antwerpen	Hzs.be info@hzs.be
9 THOMAS MORE MECHELEN-ANTWERPEN THOMAS MORE KEMPEN	Zandpoortvest 60, 2800 Mechelen Kleinhoefstraat 4, 2440 Geel	Thomasmore.be info@thomasmore.be

Thomas More Mechelen-Antwerpen - Campus Sanderus

Molenstraat 8, 2018 Antwerpen

Thomas More Kempen - Campus Vorselaar

Lepelstraat 2, 2290 Vorselaar

Thomas More Kempen - Campus Turnhout

Campus Blairon 800, 2300 Turnhout

Thomas More Kempen - Campus Geel

Kleinhoefstraat 4, 2440 Geel

Thomas More Kempen - Campus Lier

Antwerpsestraat 99, 2500 Lier

Thomas More Mechelen-Antwerpen - Campus De Ham

Raghenoplein 21 bis, 2800 Mechelen

Thomas More Mechelen-Antwerpen - Campus De Vest

Zandpoortvest 60, 2800 Mechelen

Thomas More Mechelen-Antwerpen - Campus Lucas Faydherbe

Zandpoortvest 16, 2800 Mechelen

Thomas More Mechelen-Antwerpen - Campus Kruidtuin

Lange Ridderstraat 44, 2800 Mechelen

Thomas More Mechelen-Antwerpen - Campus De Nayer

Jan De Nayerlaan 5, 2860 Sint-Katelijne-Waver

KU LEUVEN	Oude Markt 13, bus 5005, 3000 Leuven	Kuleuven.be onderwijscommunicatie@kuleuven.be
------------------	--------------------------------------	---

KU Leuven - Campus Brussel

Warmoesberg 26, 1000 Brussel

KU Leuven - Campus Sint-Lucas Brussel

Paleizenstraat 65-67, 1030 Brussel (Schaarbeek)

KU Leuven - Campus Carolus Antwerpen

Korte Nieuwstraat 33, 2000 Antwerpen

KU Leuven - Campus Sint-Andries Antwerpen

Sint-Andriesstraat 2, 2000 Antwerpen

KU Leuven - Technologicampus Geel

Kleinhoefstraat 4, 2440 Geel

KU Leuven - Technologicampus De Nayer Sint-Katelijne-Waver

Jan De Nayerlaan 5, 2860 Sint-Katelijne-Waver

KU Leuven - Campus Groep T Leuven

A. Vesaliusstraat 13, 3000 Leuven

KU Leuven – Technologicampus Diepenbeek
Agoralaan, Gebouw B, Bus 8, 3590 Diepenbeek

KU Leuven – Campus Brugge
Sporwegstraat 12, 8200 Brugge

KU Leuven – Campus Kulak Kortrijk
E. Sabbelaan 53, 8500 Kortrijk

KU Leuven – Technologicampus Gent
Gebroeders De Smetstraat 1, 9000 Gent

KU Leuven – Campus Sint-Lucas Gent
Hoogstraat 51, 9000 Gent

KU Leuven – Technologicampus Aalst
Kwalestraat 154, 9320 Aalst

**11 UC LEUVEN-LIMBURG
UC LIMBURG**

Geldenaaksebaan 335, 3001 Heverlee
Agoralaan, Gebouw B, 3590 Diepenbeek

Ucll.be
leuven@ucll.be
limburg@ucll.be

UC Leuven – Campus Gasthuisberg
Herestraat 49, 3000 Leuven

UC Leuven – Campus Proximus
Geldenaaksebaan 335, 3001 Heverlee

UC Leuven – Campus Hertogstraat
Hertogstraat 178, 3001 Heverlee

UC Leuven – Campus Sociale School
Groeneweg 151, 3001 Heverlee

UC Leuven – Campus Clenardus
Weerstandsplein 2, 3290 Diest

UC Limburg – Campus Oude Luikerbaan
Oude Luikerbaan 79, 3500 Hasselt

UC Limburg – Campus Diepenbeek
Agoralaan, Gebouw B, bus 1, 3590 Diepenbeek

UC Limburg – Campus LiZa
Schiepse Bos 5, 3600 Genk

12 HOGESCHOOL PXL

Elfde-Liniestraat 24, Gebouw A, 3500 Hasselt

Pxl.be
pxl@pxl.be

Campus Vildersstraat
Vildersstraat 5, 3500 Hasselt

Campus Elfde Linie
Elfde-Liniestraat 26, 3500 Hasselt

Campus Guffenslaan
Guffenslaan 39, 3500 Hasselt

Campus Quartier Canal
Bootstraat 9, 3500 Hasselt

Campus Diepenbeek
Agoralaan, 3590 Diepenbeek

13 UNIVERSITEIT HASSELT

Martelarenlaan 42, 3500 Hasselt

Uhasselt.be
info@uhasselt.be

Campus Hasselt
Martelarenlaan 42, 3500 Hasselt

Campus Diepenbeek
Agoralaan, Gebouw D, 3590 Diepenbeek

Campus Diepenbeek
Agoralaan, Gebouw H, 3590 Diepenbeek

14 KATHOLIEKE HOGESCHOOL VIVES	Xaverianenstraat 10, 8200 Brugge Doorniksesteenweg 145, 8500 Kortrijk	Vives.be info@vives.be
---------------------------------------	--	----------------------------------

Katholieke Hogeschool Vives - Campus Brugge
Xaverianenstraat 10, 8200 Sint-Michiels

Katholieke Hogeschool Vives - Campus Oostende Station
Zeedijk 101, 8400 Oostende

Katholieke Hogeschool Vives - Campus Oostende VLOC
Nieuwpoortsestraat 945C, 8400 Oostende

Katholieke Hogeschool Vives - Campus Kortrijk
Doorniksesteenweg 145, 8500 Kortrijk

Katholieke Hogeschool Vives - Campus Roeselare
Wilgenstraat 32, 8800 Roeselare

Katholieke Hogeschool Vives - Campus Torhout
St.-Jozefstraat 1, 8820 Torhout

15 HOWEST, HOGESCHOOL WEST-VLAANDEREN	Marksesteenweg 58, 8500 Kortrijk	Howest.be info@howest.be
--	----------------------------------	------------------------------------

Campus Sint-Jorisstraat
Sint-Jorisstraat 71, 8000 Brugge

Campus Rijselstraat
Rijselstraat 5, 8200 Sint-Michiels

Campus The Square
Luipaardstraat 12A, 8500 Kortrijk

Campus Graaf Karel de Goedelaan
Graaf Karel de Goedelaan 5, 8500 Kortrijk

Campus Budafabriek
Dam 2A, 8500 Kortrijk

16 UNIVERSITEIT GENT	St.-Pietersnieuwstraat 33, 9000 Gent	Ugent.be guide@ugent.be
-----------------------------	--------------------------------------	-----------------------------------

Universiteit Gent - Campus Kortrijk
Graaf Karel de Goedelaan 5, 8500 Kortrijk

17 HOGENT	Geraard de Duivelstraat 5, 9000 Gent	Hogent.be info@hogent.be
------------------	--------------------------------------	------------------------------------

KASK - Koninklijk Conservatorium School of Arts
Campus Bijloke, J. Kluyskensstraat 2, 9000 Gent
Campus Grote Sikkel, Hoogpoort 64, 9000 Gent

Campus Schoonmeersen
(Faculteit Mens en Welzijn, Natuur en Techniek, Bedrijf en Organisatie)
Valentin Vaerwyckweg 1, 9000 Gent (auto/post)
Voskenslaan 270, 9000 Gent (te voet/openbaar vervoer)

Campus Mercator
(Faculteit Bedrijf en Organisatie)
Henleykaai 84, 9000 Gent

Campus Melle
(Faculteit Natuur en Techniek)
Brusselsesteenweg 161, 9090 Melle

Campus Vesalius
(Faculteit Mens en Welzijn)
Keramiekstraat 80, 9000 Gent

Campus Ledeganck
(Faculteit Mens en Welzijn)
K.L. Ledeganckstraat 8, 9000 Gent

Campus Aalst
(Faculteit Bedrijf en Organisatie)
Arbeidstraat 14, 9300 Aalst

Proefhoeve Bottelaere
(Faculteit Natuur en Techniek)
Diepestraat 1, 9820 Bottelaere

Site Buchtenstraat
(Faculteit Natuur en Techniek)
Buchtenstraat 9-11, 9051 Gent

18 ARTEVELDEHOGESCHOOL

Hoogpoort 15, 9000 Gent

Arteveldehogeschool.be
info@arteveldehs.be

Campus Kantienberg
Voetweg 66, 9000 Gent

Campus Kattenberg
Kattenberg 9, 9000 Gent

Campus Sint-Annaplein
Sint-Annaplein 31, 9000 Gent

Campus Brusselsepoortstraat
Brusselsepoortstraat 93, 9000 Gent

Campus Mariakerke
Industrieweg 232, 9030 Mariakerke

Campus Sint-Amandsberg
J. Gerardstraat 18, 9040 Sint-Amandsberg

Hbo5: samenwerkingsverbanden

De aanwezige hogescholen geven je graag informatie over hbo5 op hun SID-in stand.

19 SAMENWERKINGSVERBAND
ODISEE

Campus Brussel
Warmoesberg 26, 1000 Brussel

Odisee.be
info@odisee.be

Partnerinstellingen: Odisee

BenedictusPoort
Benedictuspoort.be
» Kortrijksesteenweg 1024, 9000 Gent

CVO Hogere Leergangen voor Fiscale en Sociale Wetenschappen
Fhs.be
» Warmoesberg 26, 1000 Brussel

CVO Kisp - VTI Aalst
Kisp.be
» Campus Sinte-Annalaan (VTI): Sinte Annalaan 99, 9300 Aalst

CVO Lethas
Lethas.be
» Campus Stormstraat: Stormstraat 2, 1000 Brussel

Sint-Augustinusinstituut
Sai-aalst.be
» Leopoldlaan 9, 9300 Aalst

Sint-Carolus Instituut
Tisca.be
» Hospitaalstraat 23, 9100 Sint-Niklaas

Sint-Guido Instituut
Sintguido.be
» Sainte-Andresseplein 12, 1070 Anderlecht

20 SAMENWERKINGSVERBAND HBO5 - Erasmus Brussel-Leuven-Mechelen	Nijverheidskaai 170 1070 Brussel	Erasmushogeschool.be/ opleidingen/hbo5
--	-------------------------------------	---

Partnerinstellingen: Erasmushogeschool Brussel

Busleyden Atheneum

Busleydenatheneum.be/hbo5

- » Laarbeeklaan 109, 1090 Jette
- » Campus Botaniek: Augustijnenstraat 92, 2800 Mechelen

CVO COOVI

Coovi.be/volwassenenonderwijs/hoger-beroepsonderwijs

- » Emile Grysonlaan 1, 1070 Anderlecht

CVO Volt

Cvovolt.be

- » Campus Heverlee: Interleuvenlaan 3-5, 3001 Heverlee

21 SAMENWERKINGSVERBAND HBO5 - AP-HZS	AP Hogeschool Lange Nieuwstraat 101 2000 Antwerpen	Ap.be/hbo5 hbo5@ap.be
---	--	--------------------------

Partnerinstellingen: Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen / Hogere Zeevaartschool Antwerpen

CVO Antwerpen

Cvoantwerpen.be

- » Distelvinklaan 22, 2660 Hoboken

CVO Crescendo

Cvo-crescendo.be

- » Leopoldstraat 42, 2800 Mechelen

CVO hbo5 Antwerpen

Stedelijkonderwijs.be/hbo5antwerpen

- » Pestalozzistraat 7, 2020 Antwerpen
- » Grote Steenweg 226, 2600 Berchem

CVO Horito

Horito.be

- » De Merodelei 220, 2300 Turnhout
- » Campus Blairon 555: Steenweg op Gierle, 2300 Turnhout

CVO Provincie Antwerpen

Cvoprovincieantwerpen.be

- » Campus Blairon 555: Steenweg op Gierle, 2300 Turnhout

CVO Lamonière

Stedelijkonderwijs.be/hbo5antwerpen

- » Lange Beeldekensstraat 267, 2060 Antwerpen

22 SAMENWERKINGSVERBAND KdG hbo5	Brusselstraat 45 2018 Antwerpen	Kdg.be info@kdg.be
--	------------------------------------	-----------------------

Partnerinstelling: Karel de Grote Hogeschool

Sint-Norbertusinstituut Antwerpen

Sint-norbertus.be/studierichtingen/hbo5-verpleegkunde/

- » Lokkaardstraat 6, 2018 Antwerpen

23 SAMENWERKINGSVERBAND Track5 Thomas More	Kleinhoefstraat 4 2440 Geel	Thomasmore.be/hbo5 hbo5@thomasmore.be
--	--------------------------------	--

Partnerinstelling: Thomas More

CVO HI Kempen

Hbo5kempen.be

- » Kleinhoefstraat 4, 2440 Geel
- » Vestiging Herentals: Kerkstraat 38, 2200 Herentals
- » Vestiging Turnhout: Campus Blairon 800, 2300 Turnhout
- » Vestiging Westerlo: Dennis Voetsstraat 21, 2260 Westerlo

Hoger Instituut voor Verpleegkunde Sint-Elisabeth Turnhout

Hivset.be

- » Herentalsstraat 70, 2300 Turnhout

Sint-Aloyusinstituut voor Verpleegkunde

Sal.be

- » Kolveniersvest 24, 2500 Lier

CVO LBC-NVK Antwerpen

Lbconderwijs.be

- » Sudermanstraat 5, 2000 Antwerpen

CVO Technicum Noord-Antwerpen

Tna.be

- » Londenstraat 43, 2000 Antwerpen

CVO Technische scholen Mechelen

Cvotsm.be

- » Campus Jef Denyn: Nieuwe Beggaerdenstraat 25, 2800 Mechelen
- » Campus Merode: Fr. De Merodestraat 77, 2800 Mechelen
- » Campus Waver: Bosstraat 9, 2861 Onze-Lieve-Vrouw-Waver

Sint-Norbertusinstituut voor Verpleegkunde

Hbo5.snorduffel.be

- » Rooienberg 23, 2570 Duffel

24 SAMENWERKINGSVERBAND

Hbo5 Leuven

Geldenaaksebaan 335
3001 Heverlee[Ucll.be/studeren/hbo5](https://ucll.be/studeren/hbo5)

Partnerinstellingen: UC Leuven

CVO Mobyus

Mobyus.be

- » Geldenaaksebaan 335, 3001 Heverlee

CVO Sociale School Heverlee

Cvo-ssh.be

- » Groeneweg 151, 3001 Heverlee

Sint-Franciscusinstituut voor Verpleegkunde Leuven

Stfran.be

- » Naamsestraat 105, 3000 Leuven

25 SAMENWERKINGSVERBANDPXL - Level 5
(Samenwerkingsverband Limburg-Vlaams-Brabant)Elfde-Liniestraat 24, Gebouw A
3500 Hasselt[Pxl.be/level5](https://pxl.be/level5)
level5@pxl.be

Partnerinstellingen: Hogeschool PXL

CVO De Oranjerie

Deoranjerie.be

- » Boudewijnvest 3, 3290 Diest

PCVO Limburg

Pcvolimburg.be

- » Elfde Liniestraat 26, 3500 Hasselt
- » Europaplein 36, 3630 Maasmechelen

CVO STEP

Cvo-step.be

- » Vildersstraat 28, 3500 Hasselt

Provinciaal Instituut voor Verpleegkunde Hasselt

Pivh.be

- » Kunstlaan 1, 3500 Hasselt

26 SAMENWERKINGSVERBAND

Hbo5 Limburg

UC Leuven - Limburg
Universitaire campus
Agoralaan gebouw B, bus 1
3590 Diepenbeek[Ucll.be/hbo5](https://ucll.be/hbo5)
limburg@ucll.be

Partnerinstellingen: UC Leuven-Limburg

CVO Qrios (vroegere CVO VSPW-Hasselt)

Qrios.be

- » Blijde Inkomststraat 36, 3500 Hasselt
- » Rijksweg 357, 3630 Maasmechelen
- » Peltanusstraat 8, 3900 Overpelt

HBO5 Verpleegkunde Genk

Verpleegopleiding-genk.be

- » Campus LiZa, Schiepse Bos 5, 3600 Genk

HBO5 Verpleegkunde VTI Hasselt

Vti-hasselt.be/school/salvator

- » Salvatorstraat 20, 3500 Hasselt

27 SAMENWERKINGSVERBAND
HBOVIVES

Doorniksesteenweg 145
8500 Kortrijk
Xaverianenstraat 10
8200 Brugge

Hbovives.be
info@hbovives.be

Partnerinstellingen: Katholieke Hogeschool VIVES

CVO Miras

Miras.be

- » Campus Brugge: Xaverianenstraat 10, 8200 Brugge
- » Campus Kortrijk: Doorniksesteenweg 145, 8500 Kortrijk
- » Campus Kortrijk: Nelson Mandelaplein 1, 8500 Kortrijk

IC DIEN

Icdien.be

- » Westlaan 99, 8800 Roeselare

RHIZO

Rhizo.be

- » Doorniksesteenweg 145, 8500 Kortrijk

Aleydis

Aleydis.be

- » Grote Hulststraat 55, 8700 Tielt
- » Vijfseweg 2, 8790 Waregem

CVOWW (Westhoek-Westkust)

Miras.be

- » Stationsstraat 25, 8900 Ieper

28 SAMENWERKINGSVERBAND
HBO Howest-IVO

Marksesteenweg 58
8500 Kortrijk

Ivobrugge.be/hbo_aanbod
hbo@ivobrugge.be

Partnerinstellingen: Hogeschool West-Vlaanderen

CVO IVO Brugge

Ivobrugge.be

- » Manitobalaan 48, 8200 Sint-Andries
- » Rijselstraat 5, 8200 Sint-Michiels

29 SAMENWERKINGSVERBAND
HoGent - HBO5

Geraad de Duivelstraat 5
9000 Gent

Hogent.be/hbo5
hbo5@hogent.be

Partnerinstellingen: Hogeschool Gent

GO! CVO Leerstad

Leerstad.be

- » Campus Aalst: Arbeidstraat 14, 9300 Aalst
- » Campus Lokeren: Groendreef 31, 9160 Lokeren
- » Campus Dendermonde: Begijnhoflaan 1, 9200 Dendermonde

CVO Panta Rhei

Avondschoon.be

- » Campus Gent: Schoonmeersstraat 26, 9000 Gent

Het Perspectief PCVO

Hetperspectief.net

- » Campus Gent: Henleykaai 83, 9000 Gent
- » Campus Gent: Nonne-meersstraat 15, 9000 Gent

Het Vesaliusinstituut (school voor Verpleegkunde)

Vesaliusinstituut.be

- » Campus Brugge: Rijselstraat 3, 8000 Brugge
- » Campus Oostende: Leffingestraat 1, 8400 Oostende
- » Campus Kortrijk: Stasegemsestraat 110, 8500 Kortrijk
- » Campus Gent: Keramiekstraat 80, 9000 Gent
- » Campus Sint-Niklaas: Noordlaan 32, 9100 Sint-Niklaas
- » Campus Ronse: Ninovestraat 169, 9600 Ronse
- » Campus Aalst: Arbeidstraat 14, 9300 Aalst
- » Campus Deinze: Peter Benoitlaan 10, 9800 Deinze

---

30 SAMENWERKINGSVERBAND

Arteveldeleernetwerk

Hoogpoort 15
9000 Gent

Arteveldeleernetwerk.be

info@arteveldeleernetwerk.be

Partnerinstellingen: [Arteveldehogeschool](#)

CVO Vormingsleergang voor Sociaal en Pedagogisch Werk Gent

Vspw.be

- » Edgard Tinelstraat 92, 9040 Gent (Sint-Amandsberg)

ZoWe Verpleegkunde

Zowe.be

- » Campus Brugge: Barrièrestraat 2D, 8200 Brugge
- » Campus Oostende: Frère Orbanstraat 145A, 8400 Oostende

Instituut voor Verpleegkunde Sint-Vincentius

Ivv-gent.be

- » Campus Guislain: Jozef Guislainstraat 43, 9000 Gent
- » Campus Molenaarsstraat: Molenaarsstraat 30, 9000 Gent
- » Campus Zottegem: De Colfmackerstraat 11, 9620 Zottegem
- » Campus Oudenaarde: Hoogstraat 20, 9700 Oudenaarde
- » Campus Eeklo: Zuidmoerstraat 125, 9900 Eeklo

CVO Kisp

Kisp.be

- » Hoogstraat 22, 9700 Oudenaarde
-

Uniformberoepen (defensie en politie)

DEFENSIE

Algemene Directie Human resources
Bruynstraat 200 Kwartier Koningin Astrid Blok DOO,
1120 Brussel

Mil.be
Gratis nummer: 0800 33 348

Informatiecentrum Antwerpen

Belgiëlei 119, 2018 Antwerpen
Tel. 02 443 09 16

Informatiecentrum Brugge

Leopold Debruynestraat 125, 8310 Brugge
Tel. 02 441 30 25

Informatiecentrum Brussel

Kortenberglaan 125, 1000 Brussel
Tel. 02 441 44 52

Informatiecentrum Gent

G. De Craeyerstraat 2, 9000 Gent
Tel. 02 442 73 22

Informatiecentrum Hasselt

Guffenslaan 24, 3500 Hasselt
Tel. 02 443 13 00

POLITIE

Directie van de rekrutering en van de selectie
Kroonlaan 154A, 1050 Elsene

Jobpol.be
Gratis nummer: 0800 99 404

Campus Vesta APB Politieopleidingen Antwerpen

Oostmalsesteenweg 75, 2520 Ranst
Tel. 03 205 19 50

Gewestelijke en Intercommunale Politieschool

Oudstrijderslaan 199, 1140 Brussel
Tel. 02 201 16 16

Provinciaal Instituut voor Vorming en Opleiding

Poverstraat 75, 1731 Asse
Tel. 02 456 89 20

Provinciale Academie voor Urgentiediensten en Lokale Overheden

Sprendonkstraat 5, 9042 Mendonk
Tel. 09 345 69 64

Provincie Limburg Opleiding en Training

M. Habetslaan 7, 3600 Genk
Tel. 089 77 82 50

West-Vlaamse Politieschool

Diksmuidse Heirweg 6, 8210 Zedelgem
Tel. 050 40 45 40

Handig om weten

Leerkrediet, wat is dat?

Als je start in het Vlaamse hoger onderwijs (hogeschool of universiteit), dan krijg je een leerkrediet van honderdveertig studiepunten. Die virtueel gevulde rugzak gebruik je doorheen je volledige studieloopbaan.

Leerkrediet wil niet hetzelfde zeggen als studiepunten.

Er verdwijnen punten uit je rugzak wanneer je je inschrijft voor een opleidingsonderdeel van een initiële bachelor- of masteropleiding opgenomen in het Hogeronderwijsregister. Ben je geslaagd voor het opleidingsonderdeel, dan win je de studiepunten terug. De eerste zestig studiepunten waarvoor je slaagt als je ingeschreven bent met een diplomacontract, krijg je eenmalig dubbel terug. Ben je niet geslaagd of zet je een tolerantie in, dan verlies je de studiepunten.

Op die manier weerspiegelt het leerkrediet je studiesucces. Een te laag leerkrediet heeft dan ook invloed op het verdere verloop van je studieloopbaan. Met andere woorden: blijven studeren zonder resultaat te boeken, is niet mogelijk.

Voorbeeld:

Je schrijft je in voor een voltijds jaar studeren, wat overeenkomt met zestig studiepunten. Die zestig studiepunten worden afgetrokken van de honderdveertig studiepunten waarmee je startte. Je houdt er dus tachtig over.

- » Ben je over de hele lijn geslaagd, al dan niet tijdens de eerste examenperiode, dan krijg je de zestig ingezette studiepunten terug en heb je er opnieuw honderdveertig. Zijn het de eerste zestig waarvoor je slaagt? Dan krijg je ze zelfs dubbel terug.
- » Ben je niet voor elk opleidingsonderdeel geslaagd, dan verlies je de studiepunten van dat onderdeel waarvoor je geen credit behaalde tijdens de tweede examenperiode.

Je hebt geen leerkrediet nodig als je inschrijft:

- » voor een schakel- of voorbereidingsprogramma.
- » voor een specifieke lerarenopleiding.
- » voor een postgraduaatsopleiding.
- » voor een bachelor-na-bacheloropleiding.
- » voor een master-na-masteropleiding.
- » met een examencontract.

Alles over leerkrediet haarfijn uitgelegd op [Onderwijs.vlaanderen.be/nl/leerkrediet](https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/leerkrediet).

Studietoelage hoger onderwijs aanvragen

Studeren kost een flinke duit: inschrijvingsgeld, de aankoop van boeken, een treinabonnement, de huur van een kot ... Studietoelagen zijn er om het je financieel wat makkelijker te maken.

Om voor een studietoelage in aanmerking te komen, moet je aan een aantal voorwaarden voldoen.

- » Of je een studietoelage krijgt, hangt onder meer af van je gezinssituatie en de hoogte van het inkomen. Naast het loon horen daar ook bijvoorbeeld ontvangen uitkeringen en alimentatiegelden bij.
- » Je kan een studietoelage verkrijgen voor het volgen van twee bachelors, één master, één voorbereidingsprogramma, één schakelprogramma en één specifieke lerarenopleiding aan een hogeschool of universiteit. Zowel de opleiding als de instelling moeten erkend zijn, en de opleiding moet leiden tot een diploma. Je moet bovendien nog voldoende studietoelagekrediet hebben. Kom daar meer over te weten op **Centenvoorstudenten.be**.
- » Je moet op 31 december 2017 Belg zijn. Als je geen Belg bent, moeten jij of je ouders al een tijd in België wonen, werken of gewerkt hebben (minstens vijf jaar voor EU-landen).

Wil je elders binnen de Europese Hogeronderwijsruimte (45 landen) studeren? Dan kan je onder bepaalde voorwaarden je studietoelage meenemen. Meer informatie vind je op Studietoelagen.be of bel naar 1700, het gratis nummer van de Vlaamse overheid.

In het hoger onderwijs zijn de studietoelagen van de Vlaamse overheid niet de enige financiële tegemoetkoming.

Aan elke hogeschool of universiteit zijn er studentenvoorzieningen of sociale voorzieningen die studie-financieringen en studieleningen aanbieden, of overbruggingsleningen als je door omstandigheden tijdelijk meer kosten hebt. Ze betalen waar nodig ook renteloze voorschotten uit op de studietoelagen van de Vlaamse overheid. Contactgegevens en meer informatie over studentenvoorzieningen of sociale voorzieningen vind je via Centenvoorstudenten.be.

Studeren met een functiebeperking in het hoger onderwijs

Ook met een functiebeperking kan je een opleiding in het hoger onderwijs volgen. De hogeschool of universiteit moet in redelijke aanpassingen voorzien. Die aanpassingen moeten jou dezelfde kansen geven als andere studenten om succesvol deel te nemen aan het hoger onderwijs.

Wat is een aanpassing?

Een aanpassing is een concrete maatregel, van materiële of immateriële aard, die de beperkende invloed van een onaangepaste omgeving op de participatie van een persoon met een functiebeperking neutraliseert. Een redelijke aanpassing is een aanpassing die geen disproportionele belasting betekent.

Wat bij weigering van een aanpassing?

Je onderwijsinstelling is verplicht om in haar onderwijs- en examenreglement de procedures op te nemen die ze ontwikkeld heeft om jouw recht op redelijke aanpassingen te garanderen.

Een weigering van redelijke aanpassingen moet ze motiveren. Als student kan je intern beroep aantekenen tegen een weigering van redelijke aanpassingen.

Aanspreekpunten binnen je instelling

Elke instelling heeft een aanspreekpunt waar je terecht kan met je vragen over studeren met een functiebeperking. Je vindt de aanspreekpunten op de website van het Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (SIHO). Surf hiervoor naar **Siho.be**.

Verder studeren in het secundair onderwijs

Nog niet klaar voor de stap naar het hoger onderwijs of sla je liever een andere weg in? Weet dan dat er ook binnen het secundair onderwijs zelf verschillende mogelijkheden zijn om een extra opleiding te volgen na je zesde jaar. Hier een kort overzicht.

Secundair-na-secundair (Se-n-Se)

Opleidingen secundair-na-secundair (Se-n-Se) zijn korte opleidingen binnen de derde graad technisch en kunstsecundair onderwijs (tso en kso), waarmee je je verder kan specialiseren. Een Se-n-Se-opleiding bereidt je voor op een beroep, een groot deel van de opleidingstijd bestaat dus uit leren op een werkplek. Als je slaagt behaal je een certificaat. Dat is dus niet hetzelfde als een diploma.

Op dit moment duren alle opleidingen één jaar (of twee semesters). Afhankelijk van de school kunnen er twee instapmomenten zijn: 1 september en 1 februari. Je kan starten als je je diploma secundair onderwijs hebt behaald in hetzelfde studiegebied. Bij een andere keuze moet de toelatingsklassenraad een beslissing nemen.

Een Se-n-Se-opleiding volg je in een school voor secundair onderwijs. Inschrijven is gratis.

Vorbereidend jaar op het hoger onderwijs

Bepaalde studierichtingen uit het hoger onderwijs veronderstellen heel wat voorkennis of vaardigheden vanuit het secundair onderwijs. De voorbereidende jaren (aso en kso) zijn er om die kennis en vaardigheden bij te schaven.

Ze bereiden meestal voor op studierichtingen waarvoor er bijzondere toelatingsvoorwaarden zijn (bv. een toelatingsexamen). Deze opleiding duurt één jaar. Om te mogen starten moet je wel in het bezit zijn van een diploma secundair onderwijs.

Specialisatiejaren derde graad voor beroepssecundair onderwijs ('zevende jaar')

Na het zesde leerjaar kan je een zevende specialisatiejaar (derde leerjaar van de derde graad) in het beroepssecundair onderwijs volgen. Zulke specialisatiejaren willen je een gespecialiseerde opleiding geven om je zo voor te bereiden op de arbeidsmarkt. Je krijgt vooral praktijkvakken en stages, aangevuld met een beperkt aantal uren algemene vorming. Heb je een specialisatiejaar succesvol beëindigd, dan behaal je afhankelijk van je vooropleiding een diploma secundair onderwijs of een studiegetuigschrift. Je kan enkel een zevende jaar volgen in de studierichtingen van hetzelfde studiegebied. Overstappen naar een ander studiegebied kan enkel mits gunstige beslissing van de toelatingsklassenraad.

Welke opleidingen kan ik volgen in het secundair onderwijs en op welke scholen kan ik daarvoor terecht?

Zoek scholen en opleidingen op Onderwijskiezer.be/secundair.

Secundair volwassenenonderwijs

Er zijn twee wegen naar je diploma secundair onderwijs via het volwassenenonderwijs:

- » Volg een aso-opleiding. (het vroegere tweedekansonderwijs)
- » Volg de opleiding Aanvullende Algemene Vorming (AAV) in combinatie met een van de honderd-wintigtal diplomagerichte beroepsopleidingen.

De aso- en AAV-opleiding zijn gratis. Enkel voor diplomagerichte beroepsopleiding betaal je 1,50 euro per lestijd. Als je het diploma secundair onderwijs behaalt, kan je een premie aanvragen. Dat is een terugbetaling van je inschrijvingsgeld.

Studiebewijs

- » Als je slaagt voor een module in je opleiding, krijg je een deelcertificaat.
- » Als je slaagt voor alle modules in je diplomagerichte opleiding en voor de opleiding AAV, ontvang je een diploma secundair onderwijs.
- » Als je slaagt voor alle modules in je opleiding op aso-niveau, ontvang je een diploma secundair onderwijs.

Inschrijven?

CVO's bepalen zelf hoe je moet inschrijven, tot wanneer en wat je moet meebrengen. Je moet voldoen aan een aantal voorwaarden:

- » Voor de diplomagerichte beroepsopleiding moet je minstens 16 jaar oud zijn of minstens 15 jaar oud zijn en de eerste twee leerjaren van het secundair onderwijs beëindigd hebben.
- » Voor de aso- of AAV-opleiding moet je minstens 18 jaar oud zijn voor 31 december van het schooljaar waarin je je inschrijft.
- » Als je 18 jaar of ouder bent, moet je de Belgische nationaliteit hebben of een document van wettig verblijf kunnen voorleggen.

Zoek Centra voor volwassenenonderwijs en diplomagerichte opleidingen op Onderwijskiezer.be/volwassenen.

Deeltijds leren en werken? Dat kan!

Deeltijds leren en werken kan vanaf 16 jaar, of zelfs vanaf 15 voor wie de eerste twee leerjaren van het voltijds secundair onderwijs volledig heeft doorlopen (geslaagd of niet).

Via leren en werken kan je beroepsgerichte certificaten en studiebewijzen behalen en zelfs een diploma secundair onderwijs. Er bestaan twee systemen:

- » Deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso);
- » Leertijd (meer daarover op pagina 44).

Leer op school én op de werkvloer (proefproject 'Duaal leren')

Bij duaal leren verwerf je vaardigheden in je school, centrum voor deeltijds onderwijs of SYNTRA-lesplaats én op de werkvloer. Hoeveel dagen je per week op de werkplek leert, hangt af van je studierichting. Ben je geslaagd voor de opleiding? Dan ontvang je een diploma of getuigschrift van de studierichting. Duaal leren heeft heel wat voordelen:

- » Je ontwikkelt vaardigheden die later goed van pas komen: gepast communiceren op de werkvloer, feedback vragen, met deadlines werken ...
- » Je leert op school én op de werkplek, en doet dus werkervaring op.
- » Na je studies vind je makkelijker een job.

Meer informatie vind je op Onderwijskiezer.be via het luik 'leren & werken' of 'duaal leren'.

Lonkt het uniform?

Opleidingen tot uniformberoepen

Wil jij ervoor zorgen dat iedereen in ons land (en daarbuiten!) veilig kan wonen, werken en leven? Dan is een opleiding tot een uniformberoep zeker iets voor jou! Of spreekt de luchtvaart je aan? Lees verder en kom meer te weten over een aantal populaire beroepen in uniform.

De opleidingen tot uniformberoepen zijn pas toegankelijk na een bepaalde toelatingsprocedure (selectieproeven of toelatingsexamen). Alle info is terug te vinden op de websites van de beroepssectoren. Alle adressen, sites en mailadressen voor opleidingen bij defensie en politie staan op pagina 36.

Ga aan de slag bij de politie

De Lokale en de Federale politie vormen samen de Geïntegreerde politie. Het operationele kader bestaat uit politieambtenaren die in vier kaders zijn verdeeld.

Operationele kader

Agentenkader

Agenten van politie (beperkte politiebevoegdheid)

Basiskader

Inspecteurs van de politie

Middenkader

Hoofdinspecteurs van politie (interne promotie) en hoofdinspecteurs van politie met bijzondere specialisatie (externe werving op basis van bepaalde bachelordiploma's)

Officierskader

Commissarissen en hoofdcommissarissen van politie (interne promotie en externe werving op basis van een masterdiploma)

Deze politieambtenaren zijn bevoegd voor de uitoefening van opdrachten van gerechtelijke en bestuurlijke politie.

Om te kunnen behoren tot het operationeel kader, zowel bij de Federale als de Lokale politie, moet je voldoen aan enkele algemene toelatingsvoorwaarden.

Wie slaagt voor het geheel van de vier selectieproeven kan een politieopleiding volgen in een van de politieacademies, volgens het vooropgestelde niveau.

Naast het operationele kader is er ook het administratief en logistiek kader (Calog). Dit Calog-kader bestaat uit vier niveaus:

- » Niveau D: geen diplomaverste.
- » Niveau C: op basis van een diploma 6 jaar secundair onderwijs.
- » Niveau B: op basis van een bachelordiploma.
- » Niveau A: op basis van een masterdiploma.

Er zijn verschillende functies in dit Calog-kader waar je je kan voor aanmelden.

Ga aan de slag bij de luchtvaart

Wie beroespiloot in de burgerluchtvaart wil worden, moet eerst slagen voor het officiële examen 'Lijnpiloot', georganiseerd door de Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Directoraat-generaal Luchtvaart. (Meer details: Mobilier.belgium.be/nl/luchtvaart/vergunningen/praktische_informatie)

Je voorbereiden op dit examen kan door:

- » ofwel **modulaire cursussen** te volgen. Je kan die volgen bij privé-instellingen die hiertoe erkend zijn door het Bestuur van de Luchtvaart;
- » ofwel een **geïntegreerde opleiding** te volgen aan een private opleidingsinstelling;
- » ofwel de **professionele** bacheloropleiding Luchtvaart (met afstudeer richting Aspirant-lijnpiloot) volgen. **Opgelet: dit is geen volledige pilotenopleiding.**

Na het behalen van dit bachelordiploma kan je aansluitend je vliegvergunning behalen door de resterende praktijkopleiding binnen de 21 maanden te volgen (gaat over ongeveer 165 vliegingen).

Deze opleiding kan je volgen aan hogeschool VIVES, Campus Oostende VLOC. Zoek meer info op: Vives.be/nl/campussen/oostende/oostende-vloc.

Ga aan de slag bij de brandweer

Om te kunnen solliciteren om vrijwillig of professioneel brandweerpersoneel te worden moet je eerst een Federaal Geschiktheidsattest (FGA) behalen. Het FGA is voor onbepaalde duur geldig, met uitzondering van de lichamelijke geschiktheidsproeven (die zijn twee jaar geldig).

Eens je dit op zak hebt, kan je solliciteren bij de hulpverleningszone van je keuze. Overzicht van al die zones op Brandweervlaanderen.be/Home/Zones.

Aan welke voorwaarden moet je precies voldoen?

- » Belg of EU-burger zijn (om deel te nemen aan FGA op niveau van kapitein moet je Belg zijn).
- » Houder zijn van een medisch attest waarin verklaard wordt dat je in staat bent om de lichamelijke geschiktheidsproeven uit te voeren. Attest moet opgemaakt zijn ten vroegste drie maanden voor start van de lichamelijke proeven.
- » Als je deelneemt op niveau van kapitein moet je houder zijn van een diploma niveau A (universitair of gelijkwaardig).
- » Houder zijn van een attest goed gedrag en zeden (ten vroegste drie maanden uitgereikt voor uiterste inschrijvingsdatum geschiktheidsproeven).
- » Meerderjarig (+18) zijn op de datum van inschrijving.
- » Houder zijn van rijbewijs B.
- » Je moet over je burgerlijke en politieke rechten beschikken.

Inhoud federale geschiktheidsproeven:

- » Competentietest.
- » Operationele handvaardigheidstest.
- » Lichamelijke geschiktheidsproeven.

Meer info over het FGA op lkwordbrandweer.be/nl/federale-geschiktheidsproeven.

Ga aan de slag bij defensie

A. Officier (manager)

Beroepsofficier via de universiteit van Defensie, nl. de Koninklijke Militaire school

- » Polytechnische faculteit (burgerlijk ingenieur)
- » Faculteit sociale en militaire wetenschappen (master)

Beroepsofficier via universiteit

- » Master in de Nautische wetenschappen via de Hogere Zeevaartschool Antwerpen
- » Industrieel ingenieur via een universiteit
- » Arts, tandarts, apotheker, dierenarts via een burgeruniversiteit

Beroepsofficier via bijzondere werving (op basis van masterdiploma)

Officier van het hulpkader (piloot of luchtverkeersleider)

Officier van het aanvullingskader

- » Student geneeskunde (2de of 3de bachelor)
- » Student apotheker (2de of 3de bachelor)

Officier beperkte duur (rekrutering op basis van bachelordiploma)

- » Officier Pelotonscommandant

B. Onderofficier (teamleader)

Beroepsonderofficier, gespecialiseerde opleiding via de Koninklijke School voor Onderofficieren Sint-Truiden

- » Technisch Onderofficier
- » Niet-technisch Onderofficier

Beroepsonderofficier, rekrutering op basis van een bachelordiploma

Onderofficier beperkte duur

- » Niet-technisch Onderofficier

C. Soldaat of matroos

Soldaat of matroos statuut beperkte duur

Soldaat of matroos vrijwillige militaire inzet

Al aan het kerkelijk hoger onderwijs gedacht?

Deze opleidingen veronderstellen een sterk religieuze ingesteldheid. Zij leiden naar een taak als bedienaar of naar onderwijsberoepen. Hieronder vind je het aanbod voor het geven van Rooms-Katholieke godsdienst en Protestantse godsdienst. Er zijn natuurlijk nog heel wat andere studiemogelijkheden binnen de verschillende godsdiensten.

Rooms-Katholieke godsdienst

Priester

» Zes à zeven jaar

De opleiding tot priester kan gevolgd worden aan het:

- » **Grootseminarie**
Potterierei 72, 8000 Brugge
Tel. 050 33 03 62
Grootseminariebrugge.be
grootseminarie.brugge@kerknet.be
- » **Johannes XXIII-seminarie**
Lemmensberg 1, 3000 Leuven
Tel. 016 31 02 00
Kerknet.be
marc.steen@theo.kuleuven.be

Wie een lerarendiploma heeft, maar geen lesbevoegdheid voor godsdienst, kan deze behalen via een deeltijdse aanvullende opleiding. Wie een diploma hoger onderwijs heeft, andere dan de lerarenopleiding, kan eveneens een aangepast programma volgen tot godsdienstleraar. Alle info op Kerknet.be.

Protestantse godsdienst

Godsdienstleraar

- » Voor het lager onderwijs: minstens vijf jaar
- » Voor het secundair onderwijs: minstens vijf jaar

Kerkelijk werk: minstens drie jaar

Predikant: minstens vijf jaar

Leer in de praktijk met een SYNTRA-opleiding

In SYNTRA-opleidingen staan praktijk en ondernemerszin centraal. Je docenten zijn vakmensen en ondernemers die zelf elke dag in de praktijk staan. De meeste opleidingen bestaan uit verschillende modules die naargelang je praktijkervaring, behaalde studiebewijzen of credits tot een traject op maat leiden. Er bestaat een ruim aanbod aan avondopleidingen maar ook dagopleidingen die je aan meer dan twintig SYNTRA-campusen kan volgen over heel Vlaanderen.

Leertijd ('leercontract') iets voor jou?

De leertijd, ook wel 'leercontract' genoemd, is de ideale mix tussen praktijk en theorie. Strikt genomen valt dit nog onder secundair onderwijs, maar je kan er vanaf je vijftiende tot je vijftiende in terecht. Gedurende vier dagen per week ga je aan de slag in een bedrijf. Daarnaast volg je één dag per week les in één van de vele SYNTRA-campusen. Op die manier krijg je een totaalpakket aan praktijk en theorie voor de opleiding of het beroep waar jij voor kiest. Bovendien ontvang je ook een vergoeding voor je geleverde inspanning. Mooi meegenomen!

Je kan in de leertijd verschillende studiebewijzen behalen: zowel voor je beroepsgerichte luik als voor je algemene vorming. Ook een diploma secundair onderwijs is mogelijk, wat dan weer mogelijkheden geeft om verder te studeren. Kijk even op Leertijd.be naar de mogelijkheden en voorwaarden.

Voltijdse dagopleidingen?

Ben je minstens 18 jaar en op zoek naar een praktijkgerichte en bondige opleiding om snel aan de slag te kunnen als werknemer of zelfstandige? Dan is een voltijdse dagopleiding iets voor jou!

De voltijdse dagopleidingen zijn ondernemerschapstrajecten (zie verder) waarin vakkennis en ondernemen centraal staan. Ze worden in een voltijds onderwijstempo georganiseerd en hebben hierdoor een korte doorlooptijd. De meeste opleidingen duren één tot uitzonderlijk twee jaar. Aan het einde van de rit krijg je (als je op alle onderdelen slaagt) een diploma, erkend door de Vlaamse overheid en kan je aan de slag als werknemer of zelfstandige.

Je loopt ook een praktijkstage en in sommige voltijdse dagopleidingen ben je zelfs zestig procent aan het werk om de nodige skills op te doen. Over heel Vlaanderen kan je in het SYNTRA-netwerk terecht voor deze opleidingsvorm. Surf naar Syntra.be of contacteer een SYNTRA-campus bij jou in de buurt voor het volledige aanbod.

Richt je op de praktijk met een ondernemerschapstraject

Een ondernemerschapstraject is sterk praktijkgericht. In een ondernemerschapstraject leer je hoe je een eigen zaak start, uitbouwt en leidt. Je krijgt niet alleen de beroepsspecifieke vakkennis onder de knie maar je kan ook de cursus basiskennis bedrijfsbeheer volgen. Deze combinatie levert je een erkend diploma op en bovendien voldoe je na de opleiding aan de vestigingwetgeving. Zo ben je wettelijk in orde om als zelfstandig ondernemer te starten.

De meeste opleidingen duren twee tot drie jaar en kan je zowel overdag als 's avonds volgen. Er is een ruim aanbod aan opleidingen in heel Vlaanderen. Kom meer te weten via Syntra.be of contacteer de SYNTRA-campus in jouw buurt.

Blijf bij via korte cursussen

Naast de ondernemerschapstrajecten en de leertijd biedt SYNTRA nog een ruime waaier van korte cursussen. Op die manier hou je je kennis en vaardigheden up-to-date. Surf naar Syntra.be of contacteer de SYNTRA-campus in jouw buurt voor het volledige aanbod.

Examens afleggen via de examencommissie

Bepaalde diploma's, getuigschriften en attesten kan je niet alleen behalen door opleidingen te volgen, maar ook door je individueel voor te bereiden en de examens via een examencommissie af te leggen.

Examencommissie secundair onderwijs

Deze examencommissie, die deel uitmaakt van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, richt examens in die leiden naar:

- » Het getuigschrift van de eerste graad secundair onderwijs.
- » Het getuigschrift van de tweede graad secundair onderwijs.
- » Het diploma secundair onderwijs (aso, tso, kso en bso).

Een diploma behaald via de Examencommissie is gelijkwaardig aan hetzelfde diploma behaald op school. Meer info vind je op Examencommissiesecundaironderwijs.be.

Studeren met een examencontract

Wil je een diploma behalen aan een hogeschool of universiteit, maar geen lessen volgen? Kies dan voor een examencontract. Je schrijft je dan alleen in voor het afleggen van examens.

Opgelet: niet voor alle vakken mogelijk.

Behaal je attest bedrijfsbeheer

Heb je in het secundair onderwijs geen attest bedrijfsbeheer behaald en wil je daarvoor geen opleiding volgen, dan kan je bij de Centrale Examencommissie van de FOD Economie, kmo, Middenstand en Energie het examen over de basiskennis van het bedrijfsbeheer afleggen. Als je slaagt, krijg je een getuigschrift. Als je onderneming ook een gereguleerd beroep uitoefent, dan moet je naast de basiskennis van het bedrijfsbeheer, ook de beroepsbekwaamheid van het gereguleerde beroep bewijzen.

Ben je niet in het bezit van een diploma dat verwijst naar het gereguleerd beroep dat je wil uitoefenen, en beschik je niet over de juiste praktijkervaring, dan kan je de beroepsbekwaamheid ook bewijzen door een examen af te leggen voor de Centrale Examencommissie van de FOD Economie, kmo, Middenstand en Energie.

Voor de uitoefening van sommige activiteiten is bovendien een vergunning of melding vereist. Meer info vind je in de rubriek 'Ondernemen' op Economie.fgov.be.

In het buitenland studeren of stage lopen?

Ga je studeren aan een Vlaamse hogeschool of universiteit? Dan is een uitwisselingsprogramma de eenvoudigste en meest voordelige manier om een periode in het buitenland te studeren of stage te lopen. Je volgt dan een onderdeel van jouw opleiding in het buitenland. Meer informatie over de verschillende mogelijkheden vind je hieronder.

Naar het buitenland tijdens je studies

Het gekendste uitwisselingsprogramma is ongetwijfeld 'Erasmus+', maar heel wat Vlaamse studenten deden ook ervaring op in het buitenland via programma's als 'VLIR-UOS' (Noord-Zuid samenwerking), 'ASEM-DUO' (uitwisseling met vier Aziatische landen) en het 'Transition Fellowship Programme' dat omgevormd wordt tot het 'Priority Country Programme' (uitwisseling met vier landen in transitie: Brazilië, Marokko, Turkije en Zuid-Afrika).

#1 Het Erasmus Student Network (ESN) ontwikkelde 'MapAbility' voor studenten met een beperking die een buitenlandse ervaring overwegen én voor hun begeleiders. De tool bevat praktische informatie over de toegankelijkheid van instellingen en hun dienstverlening. Surf naar Exchangeability.esn.org.

Haal informatie bij je hogeschool of universiteit

Bij de dienst internationalisering kom je te weten wat de specifieke mogelijkheden zijn binnen jouw opleiding of studiegebied. Sommige opleidingen bieden een waaier aan mogelijkheden, maar bij andere is de keuze beperkter.

#2 Buitenlandse leerervaring ... hoezo? De uitgebreide 'Erasmus Impact Study' van de EC (2014), toonde aan dat internationale ervaring enorm wordt gewaardeerd door werkgevers: je leert problemen oplossen, bouwt zelfvertrouwen op en leert omgaan met mensen van allerlei achtergronden. Zet de ervaring dus later zeker op je cv!

Meer informatie over het 'Erasmus+' programma (waar alle Vlaamse universiteiten en hogescholen aan deelnemen) vind je terug op Epos-vlaanderen.be.

Interesse in andere uitwisselingsprogramma's? Neem zeker een kijkje op Studeerinhetsbuitenland.be of Euroguidance-vlaanderen.be.

Stage na het hoger onderwijs?

Ook als je na het hoger onderwijs stage wil lopen in het buitenland, kan je in aanmerking komen voor een Erasmusbeurs.

Als jouw hogeschool of universiteit lid is van het Reconfirm-consortium (een samenwerkingsverband tussen een aantal instellingen voor hoger onderwijs), dan moet je je tijdens jouw studie registreren via Reconfirm.eu/nl/eu-beurzen.

#3 'Flanders Trainee Programme' vind je ook op Facebook, waar regelmatig vrije stageplaatsen worden gedeeld. Via hun **Instagramaccount** kan je 'FTP' stagiairs volgen om een beeld te krijgen van mogelijke activiteiten.

Droom je al van een stage bij een internationale organisatie zoals de Verenigde Naties en de Wereldhandelsorganisatie? Het Vlaamse subsidieprogramma 'Flanders Trainee Programme' helpt je om de financiële last van zo'n onbezoldigde stage te verlichten. Meer info vind je op Fdfa.be/ftp.

#4 Een geschikte stageplaats zoeken buiten jouw opleiding is een **uitdaging!** Informeer je goed; kijk uit met wie je in zee gaat en waar je uiteindelijk terecht komt. Het afsluiten van een contract is ook een absoluut aandachtspunt: werkuren, (onkosten)vergoeding, werkplek ... moeten vooraf duidelijk zijn.

Een stageplaats in het buitenland vind je via de onderwijsinstelling waar je afstudeerde, via internationale bedrijven, Kamers van Koophandel, databanken ... Stagebemiddelaars besparen je heel wat organisatie (o.a. werkvergunning krijgen), maar vragen meestal een financiële bij-

drage. Stagedatabanken zoals Praxis Network en Erasmus Intern lijsten heel wat mogelijkheden op. Op Euroguidance-vlaanderen.be en Studeerinhetsbuitenland.be vind je heel wat nuttige links en referenties om een stageplaats op jouw maat te vinden.

Volg je volledige studie in het buitenland

Je meldt je aan en schrijft je in voor een opleiding aan een buitenlandse instelling voor hoger onderwijs.

De kostprijs en toegankelijkheid van de opleiding zijn sterk afhankelijk van het gastland en de onderwijsinstelling.

#5 Studietoelage? Onder bepaalde voorwaarden kan je in aanmerking komen voor een studietoelage. Er is een onderscheid tussen studenten die ingeschreven zijn aan een instelling voor hoger onderwijs binnen de Europese Hogeronderwijsruimte (EHOR) of een instelling daarbuiten. Snel meer weten? Meer info op Studietoelagen.be.

Heb je jouw droomopleiding gevonden? Ga tijdig na wat de voorwaarden zijn om te mogen starten!

Bij anderstalige opleidingen moet je doorgaans een specifiek taalniveau aantonen én het bewijs hiervan indienen. De taal verstaan en spreken is geen garantie om een erkende opleiding te mogen starten! Als voorbereiding op zo'n officiële taaltest kan je eventueel een cursus volgen.

Meer over studeren in het buitenland op eigen houtje ('free mover') vind je op Euroguidance-vlaanderen.be. Je

vindt er tips, checklists en nuttige links. Je kan eventueel contact opnemen met de ambassade of het consulaat van het gastland in Brussel of met Belgische ambassades in het buitenland. Meer info op Diplomatie.belgium.be.

#6 Buitenlandplannen en beroepsinschakelingstijd, hoe zit dat?

Als je een opleiding of stage in het buitenland volgt, dan kan je een vrijstelling aanvragen. Op die manier telt de periode van je verblijf in het buitenland mee voor je beroepsinschakelingstijd. Meer vind je op Vdab.be/wegwijs/beroepsinschakelingstijd.shtml en Actiris.be.

Per Europees land vind je de erkende opleidingen en instellingen voor hoger onderwijs op Enic-naric.net.

Voor leermogelijkheden binnen de Europese Economische Ruimte kan je ook terecht op Ec.europa.eu/ploteus/nl.

Wil je zeker zijn dat het buitenlands diploma of getuigschrift dat je wil behalen gelijkwaardig is aan een Vlaams diploma of getuigschrift? Vraag het na bij NARIC-Vlaanderen op Naric.be.

Stap je na het behalen van het diploma secundair onderwijs in een Se-n-Se-opleiding? Dan bestaat de kans dat een buitenlandse stage deel uitmaakt van jouw opleiding. Vraag dit zeker na bij de opleidingscoördinator! Meer over Se-n-Se vind je trouwens op p. 39.

#7 Buitenlandplannen en uitkeringen, hoe zit dat?

Je kan in aanmerking komen voor een vrijstelling van beschikbaarheid en zo je uitkering behouden tijdens een buitenlandse opleiding, studie of stage. VDAB biedt antwoorden op Vdab.be/vrijstellingen en Actiris op Actiris.be.

Wil je graag een job vinden in het buitenland?

VDAB en Actiris maken je wegwijs op Vdab.be/internationaal/jobs en Actirisinternational.be. Als je binnen de Europese Economische Ruimte (EER) wil werken, informeer je dan bij het Europese jobnetwerk (EURES) via Ec.europa.eu/eures.

#8 Ken je de paperasensite?

Op Kamiel.info vind je wat je moet doen om administratief in orde te zijn voordat je naar het buitenland vertrekt. Je vindt er basisinformatie over thema's zoals kinderbijslag, ziekteverzekering, beroepsinschakelingstijd, uitkeringen, belastingen, reis- en verblijfsdocumenten ...

Als werkzoekende bieden VDAB en CEVORA je de kans om vier weken stage te lopen in een Waals of Brussels bedrijf. Voor meer info surf je naar Vdab.be/opleidingen/bedrijfsstagefrans.

Ben je werkzoekend en woon je in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dan kan je stage lopen gedurende zes maanden (Europese stage) of vanaf drie tot zeven maanden (Eurodysssee).

#9

I did it! Na jouw buitenlandervaring wil je waarschijnlijk aantonen dat je veel hebt bijgeleerd. 'Europass Mobiliteit' kan als bewijs dienen van de vaardigheden en competenties die je ontwikkelde tijdens een Europese stage of leerervaring. Vóór je vertrek moet de organisatie die je naar het buitenland begeleidt een Europass Mobiliteit aanvragen.

Op Europass-vlaanderen.be vind je meer details. Europass biedt ook een portfolio aan van documenten die helpen om je ervaringen, taalkennis en kwalificaties duidelijk te maken binnen Europa. Je **Europass-cv** en **Europass-Taalpaspoort** maak je aan op Europass.cedefop.europa.eu.

over het European Solidarity Corps en projecten die actief op zoek zijn naar vrijwilligers.

Blijf je liever in België? BEL'J is een programma waarmee je als vrijwilliger (alleen, met twee of drie) aan de slag gaat in een organisatie in de Franstalige of Duitstalige Gemeenschap.

Je project duurt minimaal tien dagen en maximaal drie maanden. Verdere info vind je op Bel-j.be.

Verschillende organisaties bieden vrijwilligersprogramma's aan in het buitenland tegen betaling.

Ga goed na wat jouw taken dan precies zullen zijn en wat er in de kostprijs opgenomen zit om onjuiste verwachtingen en teleurstelling te voorkomen!

Go Strange is een inspiratiebron voor alle jongeren met buitenlandplannen. Je vindt er niet alleen tips en informatie over vrijwilligerswerk, maar ook over allerlei andere mogelijkheden (van inleefreizen tot vakantiejobs, van groepsuitwisseling tot taalvakanties ...). Surf naar Gostrange.be en ontdek zo de wereld!

Last but not least

Wil je meer weten over 'Brains on the move', het Vlaams actieplan mobiliteit? Of zoek je informatie over de erkenning van Vlaamse diploma's, het aanvragen van een studietoelage als je aan een onderwijsinstelling wil studeren buiten de Vlaamse Gemeenschap? Surf dan naar Onderwijs.vlaanderen.be/buitenland of kom naar de SID-in.

Zoek je een vrijwilligersplek in het buitenland?

Via 'Erasmus+' kan je tussen 18 en 30 jaar als vrijwilliger aan de slag in een non-profit project binnen of buiten Europa. Via Youthinaction.be ontdek je de specifieke mogelijkheden en eventuele financiële ondersteuning! Ook de Europese jongerensite geeft mogelijkheden. Surf naar Europa.eu/youth/node/13350_nl voor details

#10

Voluntourism

or not? Ga bij jezelf na waarom je precies als

vrijwilliger aan de slag wil: wat hoop je te bereiken of bij te leren? Steek je licht eens op bij de website van Stichting Volunteer Correct, Volunteercorrect.org voor een genuanceerde kijk op internationaal vrijwilligerswerk.

Vind info over je toekomstige job op Onderwijskiezer.be

Op Onderwijskiezer.be vind je informatie over alle erkende opleidingen in Vlaanderen en Brussel. Maar dat is niet het enige, want je vindt er ook heel wat info over meer dan negenhonderd beroepen. Dat zijn uiteraard niet 'alle' beroepen die er bestaan, maar toch een heleboel.

Uniek aan het aanbod op Onderwijskiezer.be is dat de beroepen gekoppeld zijn aan de opleidingen en vice versa.

Zo kan je bij elke opleidingsfiche van het secundair of hoger onderwijs een link vinden naar mogelijke beroepen. Uiteraard zijn dit dan wel enkel de beroepen die in de database van Onderwijskiezer.be zitten.

Via een eenvoudige klik vind je de info. Je kan de info ook raadplegen via de aparte ingang 'Beroepen' in de hoofdnavigatie. Je kan dan op verschillende manieren de informatie verkennen: via een alfabetische lijst, via de beroepssectoren of via de belangstellingsdomeinen uit de proeven 'I-Like' en 'I-Prefer'.

Per beroep krijg je een antwoord op volgende vragen:

» **Wat is de inhoud van het beroep? Wat moet je juist doen?**

In een kernachtige omschrijving lees je de inhoud van dat beroep.

» **Welke opleiding moet of kan ik volgen om dat beroep te kunnen uitoefenen?**

Waar mogelijk vind je per onderwijsniveau de mogelijke (soms verplichte) opleidingen om tot dat beroep te komen. Via een eenvoudige klik kom je op de infofiche van de opleidingen.

» **Welk loon kan ik verwachten?**

Exacte looninformatie geven is moeilijk omdat er veel verschillende elementen zijn die dat bepalen (bijvoorbeeld: opleiding, risico, ploegenstelsel ...). Waar mogelijk zie je de minimumlonen en zijn er concrete voorbeelden uit de praktijk. Wat je zal verdienen is afhankelijk van verschillende factoren zoals je ervaring, diploma, competenties, de inhoud van je functie, of je voltijds of deeltijds werkt, je gezinssituatie ...

Bovendien kunnen bedrijven je extra voordelen geven zoals een hospitalisatieverzekering, bedrijfswagen, tankkaart, smartphone... De info is dus zeker niet te veralgemenen; het geeft een

aanduiding van het loon rekening houdend met de situatie van deze persoon.

» **Zijn er wel vacatures voor dat beroep?**

Onderwijskiezer.be linkt naar de actuele vacatures op de website van VDAB en Jobat.

» **Is het een knelpuntberoep in Vlaanderen? Hoe zit het in Brussel?**

Per beroep krijg je een aanduiding of het al dan niet gaat om een knelpuntberoep bij VDAB of Actiris.

» **Kan ik een beroepenfilmpje bekijken?**

Op Onderwijskiezer.be staan alle beschikbare beroepenfilms (o.a. van VDAB, SYNTRA, Roadies ...) gebundeld.

» **Vind ik ook informatie over de 'uniformberoepen' zoals defensie, politie of brandweer?**

Deze beroepen en opleidingen staan apart vermeld met alle nodige info.

Doen dus!

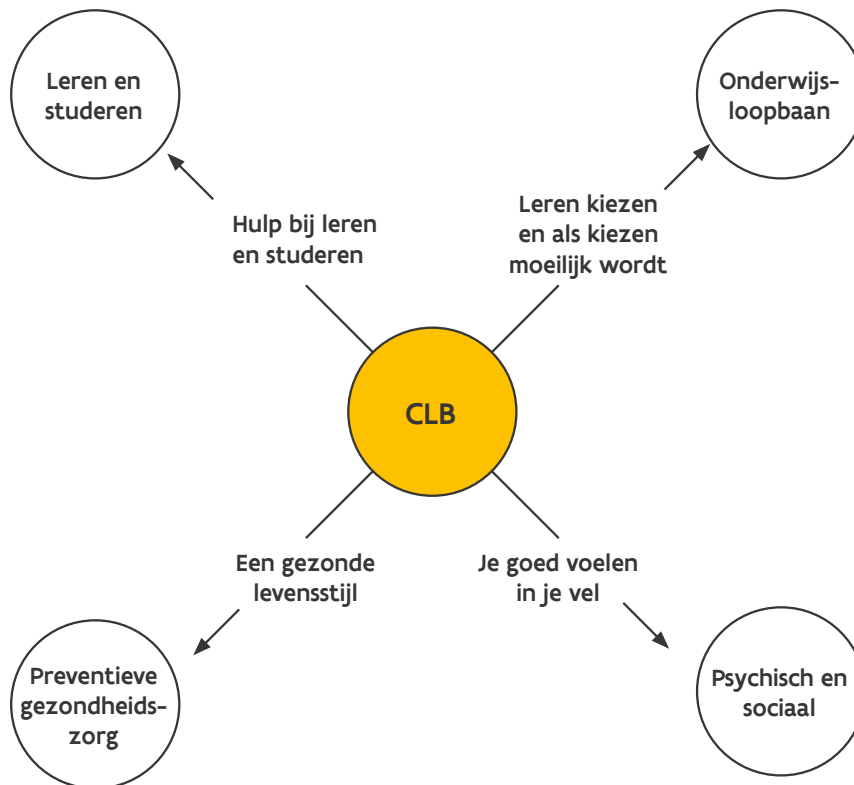

Hulp nodig?

Het CLB helpt je verder bij je studie- of beroepskeuze

Weet je niet waar je een bepaalde opleiding kan volgen? Heb je vragen over een opleiding of een beroep? Vulde je een online test in en zit je nadien nog met heel wat vragen? Vraag je je af of je een opleiding wel zal aankunnen? Aarzel dan niet om hulp te vragen aan het CLB.

CLB biedt informatie, hulp en begeleiding aan op vier verschillende domeinen:

Je kan bij het CLB terecht voor een gesprek over:

- » studies en beroepen;
- » keuzemoeilijkheden;
- » een gesprek over je toekomst;
- » angst om naar school te gaan, voortdurend geruzie in de klas ...
- » een verkeerde studiemethode, leerproblemen, verslaving, spijbelen ...

Ook met vragen over seksualiteit, slapeloosheid, anticonceptie en zwangerschap kan je bij het CLB terecht.

Wat ook de reden is, als je met een vraag zit, als je je op een of de ander manier niet goed in je vel voelt of als je vastzit, dan kan je bij het CLB terecht. Soms zal het CLB daarvoor naar andere diensten doorverwijzen die je beter kunnen helpen. Maar ze helpen je zeker verder op weg.

Elke school werkt samen met een CLB. Als je vindt dat je op school niet terecht kan met je vraag, kan je er ook rechtstreeks naar toe stappen. Wat jij aan de medewerker van het CLB vertelt, blijft in vertrouwen tussen jou en de medewerker. Dit zal hij of zij dus niet zomaar delen met jouw leerkrachten of andere hulpverleners. Dat is namelijk beroepsgeheim.

Is het toch nodig om informatie te delen met anderen, dan maakt hij of zij hierover goede afspraken met jou. Bovendien is de CLB-begeleiding altijd **gratis**.

Als kiezen moeilijk wordt

In het CLB kan je steeds bij iemand terecht voor:

- » een gesprek over jouw studie- en/ of beroepskeuze, toekomstplan, twijfels, schoolresultaten (Je resultaten op zelftests, reflectie-opdrachten ... kunnen een goede start zijn voor dit gesprek);
- » begeleiding bij het maken van een keuze waar je achter staat;
- » hulp bij de zoektocht naar informatie over opleidingen of beroepen waarin je interesse hebt;
- » hulp om inzicht te krijgen in de gevolgen van je studie- of beroepskeuze voor je loopbaan.
- » ...

CLB-medewerkers; wie zijn dat?

In een CLB werken verschillende vakmensen samen: artsen, maatschappelijk werkers, psychologen, pedagogen, verpleegkundigen... Samen met de school zorgt het CLB ervoor dat je op school je kennis, vaardigheden en sterktes zo goed mogelijk kan ontwikkelen. Binnen het CLB praten ze regelmatig met elkaar over hoe ze jou nog beter kunnen verder helpen.

Hoe contacteer ik een CLB?

Op Onderwijskiezer.be vind je de contactgegevens terug van het CLB verbonden aan jouw school.

Kom naar het CLB op de SID-in

Op elke SID-in staat een stand van het CLB waar medewerkers klaar staan om je vragen te beantwoorden. Bekijk vooraf het grondplan, dan zie je onmiddellijk waar deze zich bevindt. Hier kan je terecht met vragen over de beurs zelf, maar ook met vragen over opleidingen en beroepen. Het CLB staat er klaar om met jou en/of je ouders in gesprek te gaan.

Chat met een CLB-medewerker

Op de chat praat je met een medewerker van het CLB. Je kan je verhaal vertellen, een vraag stellen ... of samen met je chatbegeleider bekijken wat je zou willen bereiken, en hoe je dat kan aanpakken. Wanneer? Elke maandag, dinsdag, woensdag en donderdag kan je chatten met een CLB-medewerker. Gratis en anoniem. Surf naar Clbchat.be of volg het op Facebook via [Facebook.com/clbchat](https://www.facebook.com/clbchat).

Zet jouw talenten in op de arbeidsmarkt

Overzicht van beroepssectoren

Bouwsector

Constructiv.be

Bij je thuis, het voetbalstadion en de cinema ... Van **metseelaar** tot **bekister**: er zijn in totaal meer dan veertig bouwberoepen!

In de bouwsector werken, dat betekent bezig zijn met je handen, zoeken naar creatieve oplossingen en genieten van de buitenlucht. Maar het betekent natuurlijk ook vroeg opstaan, flexibele werkdagen en het vereist een goede conditie!

Je werkt in een klein team, waarin **teamwork** zeer belangrijk is en **veiligheid** staat altijd voorop! Ook mobiliteit is belangrijk: al een **rijbewijs** hebben is een groot voordeel.

Interesse in een job bij ons?

Contacteer dan je regionaal Constructiv-kantoor via [Constructiv.be](https://www.constructiv.be)

Hout- en meubelsector

Woodwize.be

De hout- en meubelsector heeft nood aan creatieve talenten met zin voor vakmanschap.

De verschillende subsectoren zoals bosontginning, zagerijen, houthandel en stoffering & houtbewerking omvatten diverse beroepen, waarvan de **meubelmaker**, **interieurbouwer** en **(buiten)schrijnwerker** wellicht de meest gekende zijn.

Of je kan er als **paletten- en krattenmaker** of **standenbouwer** terecht. En ook **meubelstoffeerders** en **productieoperatoren** zijn erg gegeerd.

Wil je verder studeren? Dan is de professionele bachelor Houttechnologie zeker iets voor jou!

De hout- en meubelsector biedt je dus vele mogelijkheden. Wellicht vind je hier dan ook een geschikte job!

Montage en kraanbediening

Vzwmontage.be

Mobiele kranen en hun **machinisten** worden vaak samen met de montagefirma's ingeschakeld om zware lasten te (ver)plaatsen: o.a. bruggen, reservoirs, bestanddelen van zware machinebouw en petroleuminstallaties.

Als **pijpfitter** ben je verantwoordelijk voor de bouw of het onderhoud van de pijpleidingen in bedrijven.

Er is een sectorspecifiek aanbod in het deeltijds onderwijs, maar ook in het voltijds onderwijs kan je je al voorbereiden op je toekomstige beroep.

Wil je later je loopbaan een nieuwe wending geven, dan kan je kiezen voor een beroepsopleiding bij VDAB als **bestuurder mobiele kraan**, **rigger-monteur** of **pijpfitter**.

Voor alle informatie over sectorspecifieke opleidingen kan je terecht bij **Vzwmontage.be**.

Betonindustrie

Fondsbeton.be

Het uitgebreide gamma aan producten uit de prefab betonindustrie is bestemd voor de bouwsector.

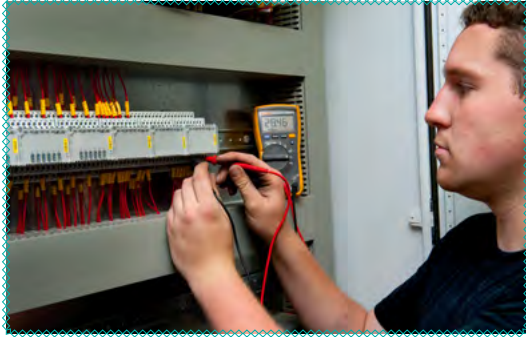
De producten worden in een fabriek of een atelier, in reeks of op maat geproduceerd. De gebruiker krijgt prefab producten in hun definitieve vorm aangeleverd.

Er bestaan verschillende beroepen. Het beroep van **ingenieur** kan bijvoorbeeld aangeleerd worden via een masterstudie. De beroepen van **bekister** en **beton-operator** kan je aanleren op de werkvloer.

Er bestaat nog geen specifieke opleiding om **bekister** in de prefab-producten te worden. Een technische opleiding met nadruk op planlezen, basiskennis van wiskunde, ijzervlechten, lassen en eventueel ook een behaald certificaat voor behendigheid met een heftruck/rolbrug biedt extra troeven.

Elektrotechnische sector

Volta-org.be

De bedrijven uit deze sector voorzien ons van elektrische stroom.

Het plaatsen van toegangscontrole, automatisering, zonnepanelen ... gebeurt door deze bedrijven. Werk je graag met je handen en misschien ook met de computer? Werk je het liefst alleen of in een team? Op een werf of in een atelier? In deze sector kan het allemaal.

Er is een waaier aan beroepen waar iedereen wel zijn gading kan in vinden. Ben je gebeten door nieuwe technologieën dan zit je hier op je plaats.

Op **Wattsup.be** helpen we je zoeken naar het beroep dat best bij jou past.

Nog op zoek naar een opleiding? In de handige scholenzoeker op de site vind je alle scholen die elektrotechnische richtingen aanbieden.

Autosector

Educam.be

Wie in de autosector werkt, houdt zich vooral bezig met het herstellen en onderhouden van auto's of motorvoertuigen.

De technologie van voertuigen evolueert razendsnel. Complexe elektronische toepassingen zijn niet meer weg te denken uit de hedendaagse auto. Sommige mensen spreken zelfs van auto's als "computers op wielen". De technologie zal blijven evolueren, denk maar aan de nieuwe milieuvriendelijke technieken.

De eisen die gesteld worden aan de werknemers zijn de laatste jaren dus erg veranderd. Je moet kennis hebben van elektriciteit en elektronica, maar ook van basismechanica.

Je dient goed opgeleid te zijn en flexibel en zelfstandig te kunnen werken.

Interesse? Check **Startyourfuture.be** en kom meer te weten over ons!

Textielsector

Wildvantextiel.be

Wist jij dat onze Belgische textielbedrijven wereldwijde faam genieten voor hun hoogtechnologische ontwikkelingen?

De textielindustrie ontwikkelt en produceert flexibele doeken en garens die gebruikt worden in tal van toepassingen. Bijvoorbeeld: brandwerende doeken voor beschermkleding, doeken voor composieten, gebreide kunstaders, kunstgras voor voetbalvelden ...

De textielsector bekleedt deze topositie door blijvend te investeren in onderzoek en ontwikkeling.

Wil je meewerken aan de ontwikkelingen van de toekomst? Neem dan snel een kijkje op **Wildvantextiel.be** voor het meest recente aanbod opleidingen en jobs in de textielsector.

Mode en confectie

Ivoc.be

Mode staat centraal: **ontwerper, patroontekenaar, quality controller, brand manager** ... Voor elk wat wils!

Elk seizoen opnieuw zorgen bedrijven voor modedcollecties in de meest actuele kleuren, stijlen en motieven.

Ook gordijnen, bedlinnen, tenten, parasols en de bekleding van autozetels worden in deze sector ontworpen en geproduceerd.

Wie in deze sector wil werken, is creatief, volgt de mode op de voet en is technisch onderlegd.

In het hoger onderwijs kan je kiezen voor de bacheloropleiding Modetechnologie of een lerarenopleiding.

Verder zijn er ook heel wat mogelijkheden via academies, VDAB, SYNTRA en het volwassenenonderwijs. Alle info vind je terug op onze website **Modeopleidingen.be**.

Textielverzorging

Train4texcare.be

De textielverzorging omvat (industriële) wasserijen, linnenverhuurders en droogkuisbedrijven. Zij werken met professionele machines en reinigingsproducten.

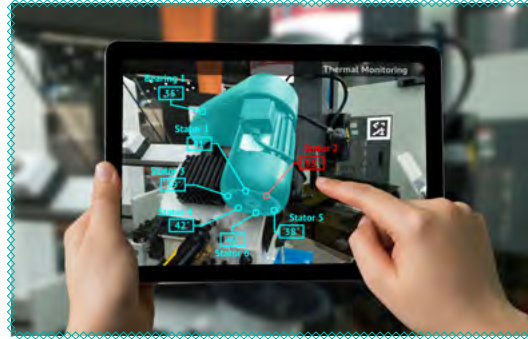
De mensen uit de textielverzorging zijn echte professionals met een grondige kennis van zaken om allerlei textielproducten te wassen, te drogen, te strijken en netjes bij de klant af te leveren.

Sinds september 2015 is er een aanbod via het deeltijds beroepsonderwijs.

Surf naar **Train4texcare.be** voor alle info over opleidingen en naar **Fbt-online.be** voor al je vragen over onze sector zelf.

Metaal- en technologische industrie

Inom.be

Elke dag kom je in aanraking met producten die in deze sector zijn gemaakt: auto's op de weg, de bus of trein waarmee je naar school gaat, de airco in de winkel ...

Werknemers in deze sector kiezen ervoor om van hun passie voor techniek hun beroep te maken.

Naast een portie gezond verstand en handigheid ligt de focus op veiligheid en kwaliteit van de productieprocessen.

In het secundair onderwijs kan je al vroeg starten in een studierichting die zich richt op deze sectoren.

Ook in het hoger onderwijs vind je verschillende professionele of academische bachelors of masters binnen de domeinen (industriële) wetenschappen en techniek die je voorbereiden op een baan in de metaal-, machine- en elektrische bouw.

Uitzendsector

Vfu-ffi.be

Als **uitzendkracht** verricht je, via een uitzendkantoor, tijdelijke arbeid bij een extern bedrijf.

Dé manier om als schoolverlater ervaring op te doen! Wist je dat meer dan 50% van de uitzendcontracten uitmondt in een vast contract?

Iedereen kan zich gratis inschrijven in een uitzendkantoor. De tewerkstelling gebeurt onder dezelfde loonvoorwaarden en sociale voordelen als 'vaste' werknemers.

Het mooie aan uitzendarbeid is dat dit in bijna alle sectoren én in tal van verschillende functies mogelijk is. Van **bediende** tot **arbeider**, van **magazijnier** tot **exportbediende**, voor elk wat wils!

Het Vormingsfonds voor Uitzendkrachten (VFU) bundelde alle nuttige info en tips op **Interim-info.be**. Daarnaast promoot VFU ook de online tool **Testyourselfie.eu**, waar je je soft skills kan testen die belangrijk zijn tijdens een sollicitatiegesprek of in je job.

Groene sectoren

Eduplus.be

Land- en tuinbouw zijn primaire sectoren. Elke dag eten en drinken we producten die uit deze sectoren komen. De landbouw levert dierlijke en plantaardige basisproducten voor onze voeding.

In de tuinbouwsector worden ook bomen, sierplanten en bloemen geproduceerd die in huizen, tuinen en groene ruimtes gebruikt worden.

In de sector tuinaanleg en tuinonderhoud worden tuinen en groene ruimtes aangelegd en onderhouden.

Binnen de land- en tuinbouwsector kan je aan de slag als **landbouwer** of **landbouwarbeider**.

Hoveniers werken bij een aannemer waar ze gazons aanleggen, struiken en bomen planten, maaien ...

Tuinarchitecten maken ontwerpen voor parken en tuinen. Tuinaannemers en hoveniers realiseren de ontwerpen.

Voedingsindustrie

Alimento.be

A passion for food!

Alles wat je aan verwerkte eetbare en drinkbare producten in de winkel vindt, is vervaardigd in onze sector.

Als industriële sector heeft de voedingsindustrie nood aan technische profielen.

Diverse studierichtingen leiden naar een interessante job in een voedingsbedrijf.

- » Agro- en biotechnologie
- » Biochemie
- » Bio-ingenieurswetenschappen
- » Industriële wetenschappen
- » Elektromechanica
- » ...

Neem een kijkje op de website **Foodtechnologists.be** voor meer info.

Ga je niet studeren? Wil je graag aan de slag en meteen je eigen centen verdienen? Kijk dan eens op **Foodatwork.be** voor vacatures in de voedingsindustrie. Je zal ervan versteld staan hoeveel jobaanbiedingen er dagelijks zijn!

Kappers, fitness en schoonheidsspecialisten

Besko.be Fitness.be Coiffure.org

Kappers en schoonheidsspecialisten

Trends volgen elkaar op in kleding, make-up en kapsels. De sector van de **schoonheidsspecialisten** en **kappers** is dus altijd in beweging.

Wil je graag aan de slag in deze sector, dan ben je best creatief, sociaal en hou je ervan om de mode op de voet te volgen. Ondernemerschap is een kwaliteit die je best bezit wanneer je zelfstandig een kapsalon of schoonheidsinstituut wil openen.

Fitness

Fitness en groepsfitness bieden een ideaal antwoord op de toenemende bewegingsarmoede in onze maatschappij.

Deze veilige, efficiënte en plezierige bewegingsvorm heeft als hoofddoel het behoud en verbetering van de fysieke conditie en gezondheid van de beoefenaar.

Fitnesscentra bieden een brede waaier aan bewegingsactiviteiten. Het verantwoord aanbieden van al deze activiteiten vergt een goede begeleiding van competente **trainers**.

Dienstencheques

Dedankbaarstejob.be/vivi

In een notendop gaat het hier vooral over het verlenen van huishoudhulp aan particulieren, zoals schoonmaken, strijken en het bereiden van maaltijden.

De sector heeft het grote voordeel om de combinatie tussen werk en (eigen) gezin goed mogelijk te maken.

Heel vaak gaat het over werk dat je vlak bij je eigen woonplaats kan uitvoeren.

Werken in de sector staat garant voor een functie met een maatschappelijke meerwaarde waarin vooral flexibiliteit en zelfstandigheid centraal staan.

Ervaring of het bezit van een bepaald diploma is geen vereiste, wel een gezonde dosis motivatie!

Om meer te weten over de job als **huishoudhulp**, surf dan naar Dedankbaarstejob.be/vivi en stel je vragen aan Vivi.

Social profit

Werkmetmensen.be

Heb je er al eens aan gedacht om later met mensen te werken?

Mensen helpen, doen lachen, verzorgen, medisch advies geven, naar hen luisteren, praktische klusjes uitvoeren ... Noem maar op!

De keuze aan jobs in de sociale sector is uitgebreider dan je denkt. Je kan bijvoorbeeld aan de slag als **opvoeder**, **kinderbegeleider** of **verpleegkundige**, maar ook als **straathoekwerker** of **administratief medewerker**.

Twijfel je of er wel iets voor jou tussen zit, doe dan de test op **Werkmetmensen.be**. Ontdek er welke job je ligt en wat je dan best studeert om daar te geraken. Wie weet kan je al meteen aan de slag.

Bekijk er ook de filmpjes waarin verschillende mensen vertellen waarom ze voor een job in de sociale sector kiezen.

Lokale besturen

Diversity.be

308 gemeenten en OCMW's, ruim 60 intercommunales en 118 politiezones staan dicht bij de burger en werken aan tal van producten en diensten: rijbewijzen afleveren, coördinatie van nieuwe woonwijken, opvang van peuters ...

Werk in eigen streek en werk met een belangrijk maatschappelijke engagement zijn de grootste troeven.

Voor sommige jobs is geen specifiek diploma vereist en zorgt het bestuur voor een opleiding. Voor andere jobs, zoals voor die van **ingenieur** of **zorgkundige**, heb je een specifiek diploma nodig.

Een examen maakt meestal deel uit van de selectieprocedure.

Op onze website staat meer info over opleidingen en jobs!

Vrije beroepen

Liberform.be

Digitalisering, automatisering, dienstverlening op maat voor cliënten, nieuwe technologieën ... misschien niet direct de woorden waar je aan denkt bij vrije beroepen. Toch is deze sector volop in (r) evolutie!

Onderschat een sterke **medewerker bij bijvoorbeeld architecten, advocaten of dokters** niet. Allemaal hebben ze nood aan werknemers die ze kunnen vertrouwen zodat ze optimale dienstverlening kunnen geven aan de cliënt.

Wie zijn de vrije beroepers? Bezoek zeker **Federatievrijberoepen.be** voor een overzicht of als inspiratiebron.

Op zoek naar een opleiding? Neem een kijkje op **Onderwijskiezer.be** of stel je vraag via e-mail op **info@liberform.be**, het vormingsfonds voor de sector van de vrije beroepen.

Bediendensector

Cevora.be

Welkom in de bediendensector, de grootste sector van 't land. En ook de meest diverse: van **verkoper** tot **HR-medewerker**, van **werfleider** tot **IT'er**. Ze werken allemaal in deze sector.

Hoe doe je dat eigenlijk, starten als bediende? Als je snel aan de slag wilt, volg je best eerst een gratis beroepsopleiding, mét stage, van 'Jobber by Cevora'. Check het op Jobber.be.

Wil je toch eerst een diploma halen? Goed idee! We heten je dan welkom binnen enkele jaartjes.

Gelukkig heb je als bediende steeds één voordeel: je blijft kansen krijgen om bij te leren. Want bij Cevora volg je gratis korte opleidingen, tijdens de werktijd. Zo blijf je groeien in je job.

Vastgoedsector

Sf323.be

Je hebt interesse in de immowereid, bent commercieel ingesteld en geeft graag advies over de bijhorende regelgeving? Dan ben jij misschien wel de geknipte **vastgoedmakelaar**, **syndicus** of **rentmeester**!

Je kan zelfs aan de slag als **projectontwikkelaar** of **vastgoedexpert**. Mogelijkheden genoeg in de vastgoedsector.

Een opleiding vastgoed bereidt je niet alleen voor op al deze beroepen, het is ook een voorbereiding op je verdere leven.

Naast commerciële en taalkundige vaardigheden krijg je een beter inzicht in de algemene economie.

Bovendien doe je kennis op van bouwtechnieken én van het recht. Vastgoed is immers méér dan verkopen alleen.

Werken in de vastgoedsector? Dat is werken voor én tussen de mensen en dat doe je niet enkel van achter je bureau.

Horeca

Fanvanhoreca.be

De horeca vertegenwoordigt alle bedrijven die gasten ontvangen en hen eten, drinken en/of overnachtingen aanbieden.

Dat zijn HOTels, REstaurants en CAFés maar ook brasseries, frituren, traiteurs, feestzalen, koffiebars ... Een nieuwe trend in de sector zijn de foodtrucks.

In de horeca werk je meestal niet van *nine to five*. Een regelmatig werkschema vind je in grootkeuken van een school, ziekenhuis of bedrijfsrestaurant.

Daartegenover staat een afwisselende job waar je veel voldoening uit haalt. Je werkt in een hecht team en bent elke dag onder de mensen.

Teamspirit, flexibiliteit en stressbestendigheid zijn belangrijk, net zoals talenkennis en contactvaardigheid.

In de keuken kan je o.a. als **keukenmedewerker**, **hulpkok** of **kok** aan de slag. In de zaal word je bijvoorbeeld **maître d'hotel**, **hulpkelner**, **kelner**, **sommelier** of **barman/vrouw**.

Aan het onthaal werk je als **receptionist** of bijvoorbeeld **front office manager**. En zo zijn er nog veel meer jobs. Je leest er alles over op Fanvanhoreca.be/jobs.

Audiovisuele sector

Mediarte.be

De audiovisuele sector omvat alle ondernemingen die radio- en tv-programma's produceren, die langspeel- of bedrijfsfilms maken, die games of apps ontwikkelen en websites bouwen.

Ben je op zoek naar werkmogelijkheden in de audiovisuele sector?

Ga naar **Kiesvoormedia.be** en we proberen je zo goed mogelijk bij te staan in deze zoektocht.

Maar niet enkel creatievelingen kunnen in deze bevlogen en snel evoluerende sector aan de slag. Wil je bijvoorbeeld **ingenieur**, **boekhouder**, **jurist** of **marketeer** worden? Ook dan zou de audiovisuele wereld geknipt voor jou kunnen zijn.

Podiumkunsten en muziek

Podiumkunsten.be

Wie droomt er niet van om in de voetsporen van Netsky, Matteo Simoni of Wim Vandekeybus te stappen?

Wat wel eens vergeten wordt, is dat er heel wat oefening, mislukkingen en doorzettingsvermogen bij komen kijken vooraleer je ook maar enige bekendheid kan genieten.

Wist je bijvoorbeeld dat je tussen voorstellingen vaak nergens onder contract ligt en dat je dus ook een goede netwerker moet zijn? **Artiesten** moeten uit het goede hout gesneden zijn! Anderzijds; een artiest ben je, nietwaar?

Wil je meer weten over andere beroepen in de sector van de podiumkunsten en muziek, denk maar aan **podiumtechnici**, **grimeurs** of **productie-medewerkers**, surf dan naar **Podiumkunsten.be/beroepen**.

Papier- en kartonindustrie

Fetra.be/fbz

Van kartonnen dozen, behangpapier, speelkaarten en bordspelen, operatiemateriaal tot een draagbaar toilet... de mogelijkheden van papier en karton als grondstof zijn eindeloos!

Maar om deze producten te maken, hebben bedrijven natuurlijk nood aan enthousiast talent!

Creatievelingen, zoals **grafisch ontwerpers**, kunnen hun ei kwijt in de sector. Zij brengen nieuwe ideeën aan en zorgen dat de producten er aantrekkelijk uitzien voor de klant.

Maar ook technische krachten, bijvoorbeeld **drukkers** en **productie-operatoren**, zijn onmisbaar. Zij denken mee na over nieuwe, efficiëntere toepassingen, werken ze uit en bedienen de machines.

Printmedia

Grafoc.be

De printmedia sector is uitermate geïnformatiseerd en gedigitaliseerd en heeft een waaier aan beroepen.

Heb je technische feeling, interesse in ICT of een grote dosis creativiteit? Dan vind je hier zeker iets wat je ligt!

Voor een bachelor Grafische en digitale media kan je terecht bij verschillende hogescholen in Vlaanderen.

VDAB kan je opleiden tot **operator prepress, drukker** of **drukafwerker** en **digital print operator**.

Meer weten? Neem een kijkje op onze websites **Printmediajobs.be** en **Grafoc.be**.

Diamantsector

Fondsdiamant.be

Antwerpen mag zich wereldwijd het belangrijkste diamantcentrum noemen: meer dan 80% van de ruwe diamant en 50% van de geslepen stenen worden in Antwerpen verhandeld.

Naast handelsactiviteiten is er ook industriële activiteit, zoals de diamantbewerking, waar ambachtelijke technieken hand in hand gaan met hoogtechnologische toepassingen, die de bewerking van grotere, moeilijkere, duurdere stenen mogelijk maken. Een specifiek domein waar Antwerpen zich in gespecialiseerd heeft.

Binnen de diamanthandel zijn er veel uiteenlopende functies die heel internationaal gericht zijn. Deze gaan van verkoop en marketing, veiligheid, administratie en secretariaat tot financiën en boekhouding.

In de industrie gaan heel wat **diamantslijpers** de komende jaren met pensioen en zij willen hun ervaring graag doorgeven aan een nieuwe generatie jonge diamantbewerkers.

De sector organiseert zelf ook diamantgerelateerde opleidingen.

Chemie, kunststoffen en life sciences

Breakingscience.be

“Chemie?! Daar heb ik toch niks mee te maken?” ...
“Jawel! Chemie is overal!”

Van de levensreddende medicijnen in het ziekenhuis tot de nagellak op je vingers. Van de kunststof in je computer tot de verf tegen de muren.

De talrijke doorbraken en innovaties maken het werk in de sector boeiend en veelzijdig. Ze is dan ook één van de grootste industriële werkgevers van ons land en biedt werk aan bijna negentigduizend mensen.

Hou je van wetenschappen, werken met andere mensen en ben je nauwkeurig en veiligheidsbewust?

Dan zijn er voor jou een massa kansen in de sector chemie, kunststoffen of life sciences. Meer weten? Kijk eens op **Breakingscience.be**.

Internationale handel, vervoer en logistiek

Logosinform.be

Je smartphone is *made in China*, de bananen komen uit Columbia, je T-shirt uit India ... Zonder internationale handel, zou ons leven er compleet anders uitzien.

Gedreven en geïnteresseerd in economie en de internationale handel?

Hou je van organiseren en bedenken van oplossingen voor logistieke uitdagingen? Spreek je graag de taal van de klant; in het Frans, Engels of Duits? Werken met cijfers om kosten én volumes te berekenen, is jouw ding? Als **logistieke professional** kan je hét verschil maken!

Je denk altijd één (liefst twee) stappen vooruit rekening houdend met de snelle technologische ontwikkelingen en de wijzigingen in internationale wetgeving.

Zowel binnen het onderwijs als daarnaast kan je specifieke (beroeps)opleidingen volgen die je een job bezorgen in deze sector.

Transport, logistiek en afhandeling op luchthavens

Sftl.be
Sfal.be

De arbeiders uit deze sector zijn **vrachtwagenchauffeurs** of **magazijnmedewerkers**. Dankzij hen vinden goederen hun weg naar winkels en supermarkten en blijven de rekken goed gevuld.

Logistieke opleidingen kan je zowel in het deeltijds als voltijds bso volgen, de opleiding tot vrachtwagenchauffeur in het voltijds bso. Na het secundair onderwijs kan je opleidingen volgen in het volwassenenonderwijs of bij VDAB.

Heb je interesse? Alle informatie staat op onze websites Sftl.be en Vrachtwagenchauffeur.be.

De behandelaars van bagage en luchtvracht zorgen ervoor dat je reiskoffers of je luchtvracht op de juiste bestemming belanden. Heelheids en tijdig. De lat ligt hoog op vlak van efficiëntie, veiligheid en kwaliteit.

In Vilvoorde kan je in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso) kiezen voor de opleiding Behandelaar luchtvracht en bagage.

Meer informatie kan je vinden op Sfal.be.

Verhuissector

Ambassador-vzw.be

Eigen aan werken in deze sector is de grote variatie in je werk: geen enkele verhuizing is dezelfde.

Je komt in contact met de meest uiteenlopende omstandigheden, omgevingen en mensen.

Als **verhuizer** heb je een goede fysieke conditie nodig, werk je graag in team, maar kan je ook zelfstandig werken en je flexibel opstellen.

In Antwerpen en Vilvoorde kan je in het deeltijds beroepssecundair onderwijs kiezen voor de richting van Verhuizer. Je kan ook rechtstreeks bij een verhuisfirma solliciteren.

Op de VDAB-website vind je een heleboel vacatures terug. Wie aan de slag wilt gaan als verhuizer en over een rijbewijs B beschikt vindt gemakkelijk de weg naar een job.

Autocar- en autobussector

Sociaalfonds.be

Wil je graag dagelijks in contact komen met andere mensen, dan heb je als **autobus- of autocarchauffeur** verschillende mogelijkheden: het vervoeren van reizigers via het openbaar autobusvervoer of het dagelijks vervoer van arbeiders naar hun werkplaats of van leerlingen van en naar de school.

Als autocarchauffeur verzorg je het vervoer van reizigers tijdens één-of meerdaagse (inter)nationale reizen.

Een opleiding kan je volgen via VDAB, het volwassenenonderwijs of bij een autorijschool.

Brandstoffen- handel

Fonds127.be

Als **chauffeur** in de brandstoffenhandel lever je dagelijks brandstoffen aan particulieren, bedrijven of tankstations.

Tijdens deze leveringen ontmoet je nieuwe mensen en bouw je je relaties uit. Je bent de ambassadeur van je onderneming.

Je geniet van aantrekkelijke loon- en arbeidsvoorwaarden, vrij regelmatige uren en interessante voordelen zoals compensatiedagen, een stevige eindejaarspremie, aanvullend pensioen, hospitalisatieverzekering, ARAB-vergoeding en ecocheques.

Interesse? Neem een kijkje op onze website.

Taxisector

Taxi-info.be

Je houdt van veelvuldig contact met mensen, je bent klantvriendelijk, communicatief, stressbestendig, flexibel en zelfstandig ...

Hou je niet van werken tussen vier muren, maar verkiest afwisseling en de nodige autonomie? Herken je jezelf in bovenstaande omschrijving? Dan is taxichauffeur worden iets voor jou!

Je moet 21 jaar oud zijn en een rijbewijs B hebben om bij ons aan de slag te gaan. Een uitstekend oriëntatievermogen is ook mooi meegenomen.

Meer informatie over bijkomende voorwaarden, opleidingsmogelijkheden ... vind je op onze website.

Kom meer te weten over de sprong naar de arbeidsmarkt

Schrijf je snel in via [Vdab.be/jongeren](https://vdab.be/jongeren)

Door je inschrijving gaat je beroepsinschakelingsstijd van start. Dat is de periode dat je moet wachten om een uitkering aan te vragen.

In die periode is het belangrijk dat je actief naar werk zoekt en goed meewerkt met VDAB. Doe je dit, dan krijg je twee positieve evaluaties van VDAB. Je hebt die nodig om een uitkering te kunnen aanvragen.

Start je zoektocht naar werk waar je maar wil

Begin met het **digitaal startpakket**. Zo heb je op één plaats heel wat info bij de hand om zo snel mogelijk een job te vinden: van wat je moet weten als werkzoekende tot hoe je met succes solliciteert.

Via [Vdab.be/startpakket](https://vdab.be/startpakket) krijg je op één plaats heel wat info, tips, video's en testjes om je te helpen in je zoektocht naar werk.

Waar en wanneer je wil en 24 uur op 24 krijg je een antwoord op je vragen:

- » Wat moet ik weten als werkzoekende?
- » Hoe start ik met mijn zoektocht naar werk?
- » Hoe solliciteer ik met succes?

Het digitaal startpakket is ook raadpleegbaar via je smartphone.

De jacht is geopend!

Natuurlijk wil je zo snel mogelijk een job vinden die bij je past. Tools voor een goede vangst zijn een ijzersterk cv en een overtuigende motivatiebrief. Moeite met jezelf te verkopen? VDAB gooit haar ervaring mee in de strijd om jou aan een job te helpen. Op de website van VDAB vind je tips & tricks voor een professionele cv en motivatiebrief. Bekijk er straffe voorbeeld-cv's of screen er je eigen cv met de handige cv-checker.

Op zoek naar een tweede mening?

Ben je wat onzeker over je **cv** en **sollicitatiebrief**? Laat ze door een sollicitatiecoach nalezen en ontdek hoe je je sterke punten in de verf kan zetten. Meer info en sollicitatietips vind je op [Vdab.be/solliciteren](https://vdab.be/solliciteren).

Download de
GRATIS APPS

Swipe en vind je mentor
uit de bedrijfsweld

Een job vinden

Talen leren

- » Volg onze **gratis webcursussen** op Vdab.be/ opleidingen
- » Bekijk onze **beroepenfilms** op Vdab.be/ beroepen
- » Werken **over de grenzen**? Lees er alles over op Vdab.be/internationaal.

Ik wil mijn sterke punten in de verf zetten!

Je hebt meer ervaring dan je denkt. Ga je op reis, doe je een vakantiejob of heb je een leuke hobby? Dan doe je ervaring op die je kan vertalen in sterke punten op je cv en in je online VDAB-dossier. Vind zo sneller de juiste job.

Een koffer vol ervaring

De weg kwijt? Een leuk gesprek aan de bar met de lokale bevolking? Een vakantielief? Op reis oefen je in ieder geval je talen. Trek jij je plan in onverwachte situaties? Dan ben je vast creatief en flexibel. Ding jij af aan het strandkraampje tot de helft van de prijs? Dan ben je zeker een geboren onderhandelaar. Zo kom je terug met een valies vol aan ervaring. En dat telt mee op je cv.

Je hobby zegt meer over jou dan je denkt

Ben je leider in een jeugdbeweging? Of doe je vrijwilligerswerk? Dat bewijst meteen dat je initiatief durft nemen en verantwoordelijk bent. Zit je in een sportclub? Dan ben je vast een teamplayer of misschien een competitief en ambitieus werkbeest.

De perfecte pint met een hoge cv-waarde

Tijdens je vakantiejob proef je al van het echte werklevens. Pinten en moppen tappen? Kletsen met de klanten en de kassa laten kloppen? Scoor dan meteen op je cv met sociaal, klantgericht, zelfstandig werken en omgaan met stress.

Yes, ik mag op gesprek!

Uitgenodigd voor een gesprek? Top! Maar net zoals toen je leerde fietsen, ga je tijdens jouw eerste sollicitatiegesprek misschien wel eens op je bek. Om dat te vermijden organiseert VDAB dagelijks chatsessies met sollicitatiecoaches (via Skype) waar je een jobinterview in *real life* kan oefenen. De coaches helpen je over je sollicitatiestress heen en geven je tips om potentiële werkgevers helemaal te overtuigen van jouw kwaliteiten.

Te weinig ervaring?

Elke jongere maakt het ooit wel eens mee: afgewezen worden wegens te weinig ervaring. Iets waar je uiteraard niets kan aan doen als je recht van de schoolbanken komt. VDAB heeft er iets op gevonden: een **Individuele Beroepsopleiding (IBO)**. Via een IBO-contract kan je, ook zonder ervaring, aan de slag bij de werkgever van je dromen. Je volgt dan gedurende een tot zes maanden een opleiding op de werkvloer, waarna je een contract krijgt aangeboden. Tijdens je IBO wordt je loon voor het grootste deel uitbetaald door VDAB, lekker voordelig voor de werkgever dus. Jij krijgt tijd om ervaring op te doen en het kost je werkgever quasi niets. *The best of both worlds!* Stel het dus zeker eens voor als je gaat solliciteren want nog niet alle werkgevers kennen deze voordelige formule.

Nog niet klaar om te gaan werken?

Dan interesseren de VDAB opleidingen jou misschien wel. Een extra opleiding verhoogt je kansen op de arbeidsmarkt en is bovendien helemaal gratis! Zo'n extra opleiding volgen kan *in real life* of online via webleren.

In de uitgebreide opleidingsdatabank van VDAB vind je taalcursussen, sectorspecifieke opleidingen en gedragstrainingen.

Heb je nog geen idee welke job bij je past? Ook dan kan je op de website van VDAB terecht. Ontdek er dankzij een handige beroepentest voor welk beroepen jij geboren bent, vind er getuigenissen van werknemers uit verschillende sectoren en bekijk er een lijst van alle knelpuntberoepen.

Meer info over alle VDAB tools vind je op Vdab.be/jongeren of op het gratis nummer 0800 30 700

Colofon

Deze brochure kwam tot stand dankzij een samenwerking tussen het Departement Onderwijs en Vorming, Afdeling Communicatie en:

- » Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS)
- » Onderwijskiezer.be
- » VCLB
- » CLB GO!
- » Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR)
- » Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA)
- » Euroguidance Vlaanderen @ EPOS vzw

Beelden

Kim Baele

Coördinatie en eindredactie

Jasper Van Biesen (Departement Onderwijs en Vorming, Afdeling Communicatie)

Redactieraad

Maarten Bresseleers
Lobke Dedrie
Lieve Dillen
Ann Engelen
Jo Huys
Heidi Jansens
Liese Leunens
Johan Seutens
Pascal Van Geit
Christine Verlinden
Dirk Verrycken

Vormgeving

Yasmina Yahiaoui (Departement Onderwijs en Vorming, Afdeling Communicatie)

Verantwoordelijke uitgever

Koen Pelleriaux, algemeen directeur
Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming
Departement Onderwijs en Vorming
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Druk

ARTOOS | HAYEZ

Depotnummer

D/2017/3241/226

Tips, vragen of opmerkingen over deze brochure? Mail ons op sidin@vlaanderen.be.

Copyright: Niets uit deze brochure mag worden gekopieerd of op andere wijze worden verspreid zonder bronvermelding.

In elke provincie een SID-in!

Vlaams-Brabant en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest Brabanthal

Brabantlaan 1, 3001 Leuven

Donderdag 11 januari 2018		Vrijdag 12 januari 2018		Zaterdag 13 januari 2018	
Schoolbezoek	9 - 12 uur 13 - 16 uur	Schoolbezoek	9 - 12 uur 13 - 16 uur	Vrij bezoek	Doorlopend 10 - 16 uur

Oost-Vlaanderen

Flanders Expo (Hal 8)

Maaltekouter 1, 9051 Gent

Donderdag 18 januari 2018		Vrijdag 19 januari 2018		Zaterdag 20 januari 2018	
Schoolbezoek	9 - 12 uur 13 - 16 uur	Schoolbezoek	9 - 12 uur 13 - 16 uur	Vrij bezoek	Doorlopend 10 - 16 uur

Antwerpen

Antwerp Expo (Hal 4)

Jan Van Rijswijcklaan 191, 2020 Antwerpen

Donderdag 1 februari 2018		Vrijdag 2 februari 2018		Zaterdag 3 februari 2018	
Schoolbezoek	9 - 12 uur 13 - 16 uur	Schoolbezoek	9 - 12 uur 13 - 16 uur	Vrij bezoek	Doorlopend 10 - 16 uur

Limburg

Limburghal (Hal A en B)

Jaarbeurslaan 6, 3600 Genk

Donderdag 8 februari 2018		Vrijdag 9 februari 2018		Zaterdag 10 februari 2018	
Schoolbezoek	9 - 12 uur 13 - 16 uur	Schoolbezoek	9 - 12 uur 13 - 16 uur	Vrij bezoek	Doorlopend 10 - 16 uur

West-Vlaanderen

Kortrijk Xpo (Hal 1)

Doorniksesteenweg 216, 8500 Kortrijk

Donderdag 1 maart 2018		Vrijdag 2 maart 2018		Zaterdag 3 maart 2018	
Schoolbezoek	9 - 12 uur 13 - 16 uur	Schoolbezoek	9 - 12 uur 13 - 16 uur	Vrij bezoek	Doorlopend 10 - 16 uur

Meer info? Onderwijs.vlaanderen.be/sidin